

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Állam- és Jogtudományi Szekció

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:

Károli Gáspár Református Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**Az árnyékigazgató jogintézménye a
joggyakorlatban – hitelezői érdekvédelem
angolszász mintára**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024.06.10.

A dolgozatom elkészítéséhez nem használtam mesterséges intelligenciát.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
1.1. A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségének magyar szabályozása	5
1.1.1. <i>A vezető tisztségviselő jogi pozíciója</i>	<i>5</i>
1.1.2. <i>A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége a gazdasági társaság egyes létszakaszaiban</i>	<i>5</i>
1.2. Nemzetközi áttekintés	7
1.3. A dolgozat módszertana.....	8
2. A vezető tisztségviselő felelősségének speciális alakzata: az árnyékigazgató jogintézménye	9
2.1. Az árnyékigazgató jogintézményének eredete.....	9
2.1.1. <i>Az Egyesült Királyság jogi szabályozásának eredete és változásai</i>	<i>9</i>
2.1.2. <i>Az Egyesült Királyság hatályos jogi szabályozása</i>	<i>11</i>
2.2. Az árnyékigazgató magyar szabályozása	12
2.2.1. <i>A szabályok megjelenése Magyarországon</i>	<i>13</i>
2.2.2. <i>A hatályos magyar szabályozás a fizetéseképtelenségi jogban.....</i>	<i>14</i>
2.2.2.1. <i>A Cstv. szerinti felelősségi szabályok</i>	<i>14</i>
2.2.2.2. <i>A Ctv. szerinti felelősségi szabályok</i>	<i>15</i>
2.2.2.3. <i>Az eltiltás szabályozása a Ctv.-ben</i>	<i>17</i>
2.2.3. <i>A Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleménye</i>	<i>18</i>
3. A magyar és a brit bírói gyakorlat elemzése	19
3.1. Az Egyesült Királyság joggyakorlatának legfontosabb esetei.....	19
3.1.1. <i>A shadow director négy fő kritériuma (Re Hydrodan (Corby) Ltd 1994).....</i>	<i>20</i>
3.1.2. <i>A körülmények ügyről-ügyre történő egyedi vizsgálata (Re Kaytech International plc 1999)</i>	<i>21</i>
3.1.3. <i>A jogalkotó szándékának előtérbe kerülése, az objektivitás igénye (Secretary of State for Trade and Industry v Deverell 2001)</i>	<i>21</i>

3.1.4.	<i>A kormányzó többség befolyásolása (Ultraframe (UK) Ltd v Fielding 2005)</i>	22
3.1.5.	<i>A határok elmosódása (Holland v Revenue & Customs Commissioners 2010) ..</i>	22
3.1.6.	<i>A „director” három fogalma a brit jogban.....</i>	23
3.1.7.	<i>A magyar bírói joggyakorlat 2019-2024 között</i>	24
3.1.7.1.	<i>Nyomásgyakorlás és a „külső” hitelezők védelme.....</i>	25
3.1.7.2.	<i>Operatív, mindennapi döntések meghozatala</i>	28
3.1.7.3.	<i>Aktív magatartás hiánya és a felelősségi szabály fordulatai</i>	29
3.1.7.4.	<i>Passzív ügyvezetés</i>	31
3.2.	Értékelés – a bíróságok mérlegelési jogkörének szerepe	33
3.3.	De lege ferenda javaslatok	34
4.	Konklúzió.....	35
5.	Irodalomjegyzék.....	37
5.1.	Felhasznált jogszabályok	37
5.2.	Felhasznált bírói döntések	37
5.3.	Felhasznált szakirodalom	39
6.	Melléklet.....	43

1. Bevezetés

A jogalkotásnak, mint közhatalmi eszköznek jelentős szerepe van a gazdasági közigazgatás eszközrendszerén belül.¹ Az állam egyik kiemelt feladata, hogy olyan stabil gazdasági intézményi és jogi környezetet alakítson ki, amelynek köszönhetően a piaci szereplők beruházási kedvét és az innovációt ösztönözni tudja.² Emellett azonban a jogalkotónak nem szabad elfelejtkeznie az átláthatóság és a jogbiztonság követelményéről sem. Meglátásom szerint a hosszú távú gazdasági stabilitás kiépítésében és fenntartásában kulcsfontosságú szerepe van annak, hogy a gazdasági társaságokat – és a vezető tisztségviselőiket – milyen jogok illetik meg, illetve milyen kötelezettségek vonatkoznak rájuk. Az állam előtt áll az a folyamatos kihívás, miszerint megfelelő egyensúlyi helyzetet teremtsen meg és tartson fenn figyelemmel arra, hogy a szabályozás ne legyen elrettentően szigorú, de a jogalkalmazó szervek fel is tudjanak lépni a visszaélésszerű, gazdasági szempontból káros tevékenységet folytató személyekkel szemben.

Munkám során ezen tevékenységet folytató személyek egy csoportjának polgári jogi felelősségével foglalkozom. Dolgozatomban a vezető tisztségviselőre vonatkozó hitelezőkkel szembeni³ speciális felelősségi szabályok egyikét, a fizetéseképtelenségi jogban megjelenő árnyékigazgató⁴ jogintézményét vizsgálom meg behatóan. A jogszabályok elemzésén túl – a generálklauzulán alapuló szabályozási koncepció miatt – bemutatom a kialakult jogalkalmazási gyakorlatot, kiemelt figyelmet fordítva a bíróságok mérlegelési jogkörének szempontjaira. Kutatásom célja annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a bejegyzett vezető tisztségviselők mellett mely személyek felelőssége merülhet fel a jogi szabályozás, valamint az ahhoz kapcsolódó bírósági jogalkalmazás alapján.

A bevezetésben a kérdéskör jogrendszeren belüli elhelyezésének céljából kitérek a vezető tisztségviselőre és a rá vonatkozó felelősségi szabályokra, majd bemutatom az egyes *common law* jogrendszerek árnyékigazgatóra vonatkozó szabályozási megoldásait. Ezen rész utolsó címében pedig a kutatásom, elemzésem alapjául szolgáló módszereket ismertetem.

¹ TORMA (2013): 49–57.

² Alkotmányos szinten ehhez is kapcsolódik az Alaptörvény M) cikk (2) bekezdése: Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.

³ Az alapítókkel és a társasággal szemben fennálló vezető tisztségviselői felelősség elemzésemnek nem témája.

⁴ Az angol nyelvű szakirodalmi művek, valamint a brit jogszabályok és bírói ítéletek a *shadow director* kifejezést használják. A témával foglalkozó magyar szakirodalomban és a vizsgált bírói ítéletekben azonban eltérő szóhasználattal találkozhatunk (árnyékigazgató, árnyékvezető, árnyékdirektor, árnyék vezető tisztségviselő, árnyékügyvezető, árnyék tisztségviselő). Dolgozatomban az árnyékigazgató kifejezést használom, a magyar jogesetek elemzését kivéve, ugyanis ott a bíróságok szóhasználatához alkalmazkodva az árnyékvezető szókapcsolatot ültetem át.

1.1. A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségének magyar szabályozása

1.1.1. A vezető tisztségviselő jogi pozíciója

A vezető tisztségviselőre vonatkozó alapvető szabályokat a *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény* (Ptk.) jogi személy című Harmadik Könyve tartalmazza. Az első vezető tisztségviselőt (vagy tisztségviselőket) a jogi személy létesítő okiratában kell kijelölni, míg később a működés során, a jogi személy létrejöttét követően a vezető tisztségviselőket a jogi személy tagjai, tagság nélküli jogi személyek esetén a jogi személy alapítói választják meg.⁵

A vezető tisztségviselő látja el a jogi személy ügyvezetését, mégpedig a jogi személy érdekének megfelelően. Az ügyvezetés⁶ a jogi személy irányításával kapcsolatos összes olyan döntés meghozatala, ami nem tartozik a tagok vagy az alapítók hatáskörébe.⁷

Az egységes magyar szakirodalmi álláspont szerint a jogi személy mint fikció egyik fontos kritériuma a természetes személyek általi akarartartikuláció.⁸ Ezen akarartartikuláció a jogi személy képviselőjének jognyilatkozataiban ölt testet.⁹ A vezető tisztségviselő a jogi személy törvényes képviselője, ő jeleníti meg a jogi személy akarát a kívülágban.¹⁰ A gazdasági társaságokról szóló nemzetközi szakirodalomban is megjelenik a vezető tisztségviselő és az ő felelőssége, mint a társaságok közös fogalmának egyik eleme.¹¹

1.1.2. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége a gazdasági társaság egyes létszakaszaiban

A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni helytállása és felelőssége az intézményes felelősségátvitel területéhez tartozik.¹² Ezen intézményes felelősségátvitel lényege a vezető tisztségviselő – valamint az árnyékigazgató – tekintetében abban áll, hogy a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetében a vezető tisztségviselő – és az árnyékigazgató – felelősségének hiánya átalakul teljes felelősséggé a társaság hitelezőivel szemben. És így „a

⁵ Ptk. 3:21. § (3)

⁶ Az ügyvezetés további két tevékenységre bontható: az üzletviteli és a gazdasági társaság képviseleti tevékenységére. AUER (2019): 290-291.

⁷ Ptk. 3:21. § (1) és (2)

⁸ KISFALUDI (2007): 174. és PAPP (2018): 276-277.

⁹ KISFALUDI (2007): 137. és KISFALUDI – PETHÓNÉ KOVÁCS – SIMON (2008): 413.

¹⁰ CSEHI (2015): 34-35. és PAPP (2018): 284.

¹¹ KRAAKMAN – ARMOUR – DAVIES – ENRIQUES – HANSMANN – HERTIG – HOPT – KANDA – ROCK (2009): 9-14.

¹² TÖRÖK (2015): 373.

*vezető tisztségviselőt védelmező társasági pajzsot az intézményes felelősségátvitelre vonatkozó szabályozás áttörő”.*¹³

A vezető tisztségviselőre vonatkozó helytállási és felelősségi szabályoknak többféle tipizálási rendszere létezik.¹⁴ Ezek közül az egyik lehetséges csoportosítási szempont a gazdasági társaság létszakaszaihoz köthető.¹⁵ Így a törvényi tényállások a következő három csoportba sorolhatók:

1. alapítási (bejegyzés előtti) időszak,
2. működési időszak,
3. megszűnéssel kapcsolatos időszak.

Alapítási időszakban a vezető tisztségviselő a hitelezők irányába fennálló helytállási szabályai szerint, ha a gazdasági társaság nyilvántartásba vételét elutasítják, akkor elsődlegesen a megszűnéséig vállalt kötelezettségeket a létrehozni kívánt társaság rendelkezésére bocsátott vagyonból kell teljesíteni.¹⁶ Másodlagosan a rendelkezésre bocsátott vagyonból ki nem egyenlíthető követelésekért az alapítók egyetemlegesen kötelesek helytállni. Azonban, ha a tag felelőssége korlátozott volt, akkor harmadlagosan a fennmaradó tartozásokért a létrehozni kívánt gazdasági társaság vezető tisztségviselője köteles helytállni (amennyiben több vezető tisztségviselő volt, akkor korlátlanul és egyetemlegesen kötelesek helytállni).¹⁷

A felelősségáttörés szabálya szerint a működési időszakban a vezető tisztségviselő felelőssége akkor állapítható meg, ha jogkörében eljárva harmadik személynek szándékosan kárt okoz.¹⁸ Ilyen esetben felelőssége a jogi személlyel egyetemleges.¹⁹

A megszűnés során az általános szabály szerint amennyiben a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, akkor a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint,²⁰ ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetéképítelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette

¹³ TÖRÖK (2015): 373. és BREHÓSZKI (2008): 48-54.

¹⁴ A helytállás a vezető tisztségviselő jogszabályon alapuló objektív kötelezettsége, míg a felelősség valamilyen kötelezettségszegés esetén merülhet fel.

¹⁵ AUER (2019): 315-319.

¹⁶ Ptk. 3:101. § (5)

¹⁷ MOHAI (2017): 45-49.

¹⁸ Ptk. 3:24. § (2) Ezen felelősségi alakzatról és a „duplán deliktualis” tényállás kérdésköréről lásd: FUGLINSZKY (2015): 445-451.

¹⁹ AUER (2019): 317.

²⁰ Ptk. 6:519. § Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható.

figyelembe. A szakasz utolsó mondata szerint ezen szabály a végelszámolással történő megszűnés esetén nem alkalmazható.²¹

A generális Ptk.-beli szabályozása alapján a *csődeljárásról és a felszámolási eljárásról* szóló 1991. évi XLIX. törvény²² és a *cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról* szóló 2006. évi V. törvény²³ speciális rendelkezései alapján lehet hitelezői igényeket érvényesíteni. Mint az majd a dolgozatom későbbi részében látható, ezen felelősségi szabályoknál más alanyi kör és más bizonyítási szabályok érvényesülnek.²⁴ Munkám során ezen speciális felelősségi alakzatokra fókuszáltam, összehasonlítási alapul véve a jogintézmény angolszász gyökereit.

1.2. Nemzetközi áttekintés

Az árnyékigazgatói pozíciót betöltő személyek felelősségre vonásának ötlete a szakirodalom szerint az első világháború idejéből, az Egyesült Királyságból származik.²⁵ Az ezt követő bő évszázadban több ország is beépítette jogrendszerébe a tárgyalta szabályozási megoldást.²⁶ Napjainkban kontinenseken átívelve számos olyan – több esetben az Egyesült Királysághoz szorosan kötődő – országot találhatunk, ahol a *shadow director* megjelenik a társasági jogi normákban. A dolgozatban ezért megvizsgáltam azt, hogy a *shadow director* felelősségi szabályainál melyek a jogintézmény jellemzői és összehasonlítom azt a magyar szabályozással. A közös jogi és nyelvi gyökök miatt esett a választásom az 1. Táblázatban szereplő országokra.

Mint az később megállapítható, nem egységes az egyes országok szabályozása, ugyanis nem minden esetben definiálják a jogszabályok a *shadow director* fogalmát. Olyan megoldásokkal is találkozhatunk, ahol nem is szerepel ilyen kifejezés a normaszövegben, hanem inkább a tevékenység irányából közelítették meg a jogintézményt.²⁷

Az összehasonlításból megállapítható, hogy az Egyesült Királyság és Írország szabályozása lényegében megegyezik. Számottevő különbséget csupán a normaszövegek szerkezetében vehetünk észre, ugyanis az ír társasági törvény – a brit szabályozással ellentétben, amit majd a dolgozat későbbi részében mutatok be részletesen – a definíciót megfogalmazó szakaszban

²¹ Ptk. 3:118. §

²² Továbbiakban: Cstv.

²³ Továbbiakban: Ctv.

²⁴ AUER (2019): 317. és PÁL (2023): 232-233.

²⁵ MOORE (2016): 330.

²⁶ MUTHA (2023): 1-16.

²⁷ A jelenlegi magyar szabályozás is ezt a megközelítést alkalmazza, lásd: 2.2 fejezetben. A dolgozat mellékletében megtalálható táblázatban foglalom össze a példaként bemutatni kívánt országok téma szempontjából releváns jogszabályait.

tartalmazza a szakmai minőségben adott iránymutatásokra vonatkozó kivételt és a vezető tisztségviselőkre vonatkozó szabályok árnyékigazgatóra való kiterjesztését is.

Bár az ausztrál társasági törvény nem tartalmazza a *shadow director* kifejezést, a két előbbi ország szabályozásával való hasonlóság észrevehető. Szinte megegyezik az a szófordulat is, amit a jogszabályok alkalmaznak (*accustomed to act in accordance with the person's instructions or wishes*), azonban az utasítás (*direction*) szó helyett a kívánság (*wish*) kifejezés szerepel az ausztrál szövegezésben. Jóllehet ez a kérdéskör nem tartozik a dolgozatom szoros témájához, de úgy gondolom, hogy a kívánság (*wish*) jóval puhább kifejezés az utasításhoz (*direction*) képest, és akár tágabb árnyékigazgató fogalmat is feltételezhetünk ezen differencia alapján.

Az indiai jogban az árnyékigazgató kifejezés ugyancsak nem szerepel szó szerint, hanem a tisztségviselő (*officer*) fogalmába foglalja bele azt a társasági törvény. A normaszöveg ezen országban is tartalmazza a már ismerős kifejezéseket, csak más sorrendben [*in accordance with whose directions or instructions (...) are accustomed to act*]. Eltérés a többi országhoz képest, hogy a jogszabály szó szerint kimondja azt, hogy akár egyetlen egy vezető tisztségviselő befolyásolása miatt is árnyékigazgatónak minősülhet egy személy.

A dél-afrikai szabályozás tér el leginkább az „eredeti” brit szabályozástól, ugyanis ezen ország társasági törvénye nem is használja az előző bekezdésekben ismertetett visszatérő kifejezéseket és az ausztrál és az indiai megoldáshoz hasonlóan szó szerint nem is tartalmazza az árnyékigazgató fogalmát. A fogalommeghatározásban szereplő „függetlenül attól, hogy milyen néven nevezik” (*by whatever name designated*) kifejezés egyértelművé teszi, hogy bizonyos személyek (például az árnyékigazgatók) a rájuk ruházott – vagy éppen a rájuk nem ruházott – címtől függetlenül vezető tisztségviselőnek tekintendők.²⁸

1.3. A dolgozat módszertana

A kutatásom elsősorban összehasonlító jogi, továbbá jogtörténeti és jogpolitikai szempontok szerint elemezi a témát, valamint a jogdogmatika eszközeivel és a bírósági gyakorlat elemzésével. Először az összehasonlítás alapját, tárgyát jelöltem ki, így határoztam meg a dolgozatom központi témáját, az árnyékigazgató (*shadow director*) jogintézményét. A választott téma kapcsán nem volt nehéz kiválasztani azt az országot, amelyet megvizsgálhatok, ugyanis az Egyesült Királyság esetén találkozhattunk először ilyen szabályozási megoldással.

²⁸ CASSIM (2021): 4.

Így, ahogyan a szakirodalom nevezi: az „anya” jogrendszer megtalálása után a gyermek jogrendszereket is megvizsgáltam.²⁹

Már a munkám elején kiemelt jelentőséget tulajdonítottam annak, hogy a vizsgált országoknál (legfőképpen az Egyesült Királyságra és Magyarországra koncentrálva) a konkrét jogszabálybéli és jogalkalmazási különbségek mélyebben gyökereznek, a jogrendszeri differencia szintjén.

Igyekeztem tartani magamat ahhoz a szakirodalmi állásponthoz, miszerint jogösszehasonlítás esetén önmagában nem elegendő a jogszabályok vizsgálata.³⁰ Következésképpen a jogi normákhoz kapcsolódó joggyakorlat elemzését is elvégeztem a kutatásom során. Ezen módszertani ismereteket figyelembe véve igyekeztem értékelni az összehasonlítás során feltárt különbségeket és hasonlóságokat.

2. A vezető tisztségviselő felelősségének speciális alakzata: az árnyékigazgató jogintézménye

A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségi rendszerének és az egyes *common law* szabályozási megoldások áttekintése után már konkrétan az árnyékigazgatóra vonatkozó szabályokat ismertetem. A magyar szabályozás megértésének érdekében érdemes először visszanyúlni az angolszász, azon belül is a brit gyökerekhez, ugyanis mint azt már fentebb is megállapítottam az Egyesült Királyság jogrendszerében jelent meg először olyan jogi szabályozás, ami az ilyen pozícióban lévő személyek tevékenységére vonatkozik. A brit szabályozás bemutatása után külön részben foglalkozom a hazai történeti előzményekkel és a hatályos jogszabályokkal.

2.1. Az árnyékigazgató jogintézményének eredete

2.1.1. Az Egyesült Királyság jogi szabályozásának eredete és változásai

A brit társasági jogban már régóta honos, hogy azok a személyek, akik ténylegesen nem minősülnek egy adott gazdasági társaság vezetőjének, viszont „*valós befolyással*” bírnak a társaság ügyei felett, bizonyos fokú felelősséggel tartoznak a cselekményeikért.³¹ Ilyen jogi helyzeteket szabályozó rendelkezést elsőként a *Companies (Particulars as to Directors) Act 1917* 3. szakasza tartalmazott, így immár több mint egy évszázada jelen van a jogi szabályozásban.³² Az árnyékigazgatóra vonatkozó szabályozást az akkori háborús aggályok

²⁹ FEKETE (2015): 445.

³⁰ FEKETE (2015): 448.

³¹ WITNEY (2016): 2.

³² MOORE (2016): 329-330.

hívták elő.³³ Ugyanis – mint ahogyan a korabeli parlamenti vitákon is elhangzott – a jogalkotó valós veszélynek látta, hogy külföldi vagy „idegen” szereplők potenciálisan átvehetik a brit vállalatok irányítását (*foreign or alien influences could potentially take subversive control of British companies*).³⁴ Meglátásom szerint a fentiek alapján a brit jogalkotó célja az elszámoltathatóság és a jogszabályoknak való megfelelés (compliance) előmozdítása, valamint a – parlamenti viták alapján főként a brit – hitelezők, tagok érdekeinek védelme lehetett.

Bár a jogintézmény eredete a 20. század elejére nyúlik vissza, magát a „shadow director” elnevezést csak a *Companies Act 1980* normaszövege tartalmazta először.³⁵ Az írott jogi szabályok mellet – mint ahogy az a *common law* jogrendszer sajátosságaiból adódik³⁶ – a szokásjog folyamatosan formálta ki a „shadow director” mai átfogó definícióját.³⁷

2013 júniusában az Egyesült Királyság kormánya rendezte meg a G8 országok csúcstalálkozóját Lough Erne-ben. A találkozó napirendjére olyan címszavak, alapelvek kerültek kitűzésre, mint a „bizalom és átláthatóság” vagy a vállalati struktúrákkal való visszaélés (*abuse of corporate structures*). Az érintett országok képviselői közös nyilatkozatot írtak alá, amelyben kötelezettséget vállaltak annak biztosítására, hogy a gazdasági társaságok tudják, hogy ki a tulajdonosuk és ki ellenőrzi őket, valamint arra, hogy ezeket az információkat átadják az érintett hatóságoknak.³⁸ A deklaráció hatására az Egyesült Királyságban megmutatkozott az igény az érintett jogterület felülvizsgálatára. Végül az erre vonatkozó reformok egy kétéves konzultációs időszakot követően a *Small Business, Enterprise and Employment Act 2015* soraiban öltöttek testet.³⁹ A jogszabályváltozásnak köszönhetően a „common law rules” és az „equitable principles” kifejezések kikerültek a normaszövegből. Így a *Companies Act 2006* 170. szakaszának (5) bekezdése szerint az általános kötelezettségek a társaság árnyékigazgatójára akkor és annyiban vonatkoznak, amennyiben és amennyire azok alkalmazhatók. Véleményem szerint ezen változtatásnak köszönhetően nagyobb mérlegelési szabadsága van a bíróságoknak döntésük meghozatala esetén, ugyanis így a fent említett két kifejezés helyett a precedensrendszer fejlődésére került a hangsúly.

³³ MOORE (2016): 330.

³⁴ Ezt Lord Hylton fogalmazta meg 1917. július 3-án, a Lordok Házában a *Company (Particulars as to Directors) Bill* második olvasata során tartott beszédében.

³⁵ MOORE (2016): 329.

³⁶ Lásd: KELEMEN (2018)

³⁷ A kialakított joggyakorlatot alkotó legfontosabb jogeseteket a dolgozat 4.1 pontja mutatja be.

³⁸ Common principles on misuse of companies and legal arrangements, 2013.

³⁹ WITNEY (2016): 2-7.

2.1.2. Az Egyesült Királyság hatályos jogi szabályozása

Az Egyesült Királyság hatályos társasági törvénye – a *Companies Act 2006* – külön szakaszában rendelkezik arról, hogy kit kell árnyékigazgatónak tekinteni. Így a 251. szakasz (1) bekezdése a következőképpen definiálja a „*shadow director*” fogalmát: olyan személy, akinek iránymutatásai és utasításai szerint szoktak cselekedni a társaság igazgatói. Emellett azonban a fogalom szűkítésének érdekében a (2) és a (3) bekezdésben a jogszabály kivételeket is megfogalmaz. Egyfelől egy személy nem tekinthető árnyékigazgatónak csupán azért, ha szakmai minőségében, valamely jogszabály alapján ráruházott funkció gyakorlása során vagy miniszterként ad iránymutatást, utasítást vagy tanácsot a társaság vezetőinek. Másfelől jogi személyekre, azon belül is az anyavállalat-leányvállalat viszonyában határoz meg kedvezményeket a törvény, mégpedig az anyavállalatok javára.

Az előző 2.1.1 részben már ismertettem, hogy az általános kötelezettségek milyen esetben vonatkoznak az árnyékigazgatóra is. Ezt figyelembe véve bemutatom a *Companies Act 2006* 171-177. szakaszait, amelyek a gazdasági társaságok vezetőinek kötelezettségeire, felelősségére vonatkoznak.⁴⁰

A 171. szakasz szerint a társaság vezetője csak a hatáskörén belül járhat el. Ezt a normaszöveg két szegmensre osztja, így csak a társaság alapszabályának megfelelően és a rá átruházott célok elérésének érdekében (*for the purposes for which they are conferred*) gyakorolhatja hatáskörét.

A 172. szakasz (1) bekezdése mondja ki, hogy a vezetőnek jóhiszeműen és a társaság érdekeit szem előtt tartva kell eljárnia. Ezen bekezdés továbbá egy exemplifikatív felsorolást is tartalmaz, amely 6 pontban további érdekeket, körülményeket tartalmaz. Eszerint a társaság vezetőjének figyelemmel kell lennie:

- a) a döntéseinek hosszú távon várható következményeire;
- b) a társaság munkavállalóinak érdekeire;
- c) a társaság beszállítókkal, ügyfelekkel és másokkal való üzleti kapcsolatainak ápolására;
- d) a társaság működésének a közösségre és a környezetre gyakorolt hatására;
- e) a társaság jó hírnevére és a magas színvonalú üzleti magatartásának megőrzésére és
- f) a társaság tagjai közötti tisztességes magatartás előmozdítására.

A (2) bekezdés a társaság tagjainak egyéni érdekei és maga a társaság érdeke közötti lehetséges inkonzisztenciát oldja fel, miszerint ilyen esetben a társaság vezetőjének az utóbbit

⁴⁰ A brit gyakorlat a vezető tisztségviselők felelősségénél általában a kötelezettségek kijelölésére koncentrál. Lásd: NOCHTA (2005): 122.

kell érvényre juttatnia. A (3) bekezdés a hitelezői érdekvédelemről rendelkezik, előírva, hogy a társaság vezetőjének cselekményei során – más írott jogszabályokra és a „rule of law” követelményeire tekintettel – előtérbe kell azt helyeznie.

A 173. szakasz (1) bekezdése a független ítélőképesség vagy független döntéshozatal gyakorlásának általános kötelezettségét tartalmazza. A társaság vezetőjének köteleességét, miszerint ésszerű gondosságot, szakértelmet és körültekintést, igyekezetet (*diligence*) kell tanúsítania, a 174. szakasz (1) bekezdése mondja ki. A 175. szakasz hét bekezdésben részletezve határozza meg a vezetőre vonatkozó összeférhetlenségi szabályokat. Az (1) bekezdésben találhatjuk meg az általános szabályt, amely szerint egy társaság igazgatójának kerülnie kell az olyan helyzetet, amelyben olyan közvetlen vagy közvetett érdekeltsége van vagy lehet, amely ellentétes vagy esetleg ellentétes lehet a társaság érdekeivel.

A 176. szakasz (1) bekezdése írja elő a harmadik fél részéről kapott juttatások elfogadásának tilalmát, így a társaság vezető tisztségviselője nem fogadhat el harmadik féltől olyan juttatást, amelyet az igazgatói tisztségéből fakadóan, vagy az igazgatói minőségében végzett (vagy nem végzett) tevékenysége miatt kap. Végül a 177. szakaszban találhatjuk a vezető bejelentési kötelezettségét, arra az ügyletekre és megállapodásokra vonatkozóan, amelyeket a társaság kezdeményez és a vezető érdekelt abban.

Véleményem szerint a bemutatott szabályozási konstrukció – azáltal, hogy az árnyékigazgatóra is kiterjeszti a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségi szabályokat – hozzájárul a gazdasági társaságok jogszerű működésének biztosításához, a vállalati szektorba vetett társadalmi bizalom előmozdításához, valamint a társaság tagjainak és hitelezőinek érdekérvényesítési képességeinek az erősítéséhez. Ugyanis így az „árnyékban meghúzódó” és befolyásukat kiterjesztő személyeknek ugyanúgy figyelemmel kell lenniük azon kötelezettségekre, amelyek az általuk befolyásolt, általuk irányított *báb* vezető tisztségviselőkre vonatkoznak. Meglátásom szerint a jogszabály a kötelezettségek és a felelősségi szabályok kiterjesztésével jogi akadályokat kíván görgetni a strómanokat irányító személyek elé.

2.2. Az árnyékigazgató magyar szabályozása

Az előző részben bemutatott brit szabályozási struktúra vívmányai idővel Magyarországot is elérték és végül a hatályos jogszabályokra is kihatással voltak.⁴¹ A hazai jogalkotónak volt miből merítenie a vizsgált jogintézmény tekintetében egy korszerű és a kitűzött jogpolitikai célokhoz igazodó szabályozás kialakítása során. Bár a 2006. évi jogszabálmódosításhoz fűzött indokolás nem tesz említést arról, hogy milyen forrásokból vagy mely más országok

⁴¹KISFALUDI – PETHŐNÉ KOVÁCS – SIMON (2008): 387.

jogrendszeréből emelt át ötleteket a jogalkotó, a *shadow director* lefordított változata, az „árnyékvezető” szó azonban szerepel a szövegében.⁴²

2.2.1. A szabályok megjelenése Magyarországon

Az angolszász jogterülethez képest majdnem kilencven évvel később, 2006. július 1-én jelent meg olyan jogi szabályozás hazánkban, mely szerint nem csak a jogi értelemben vett (*de jure*) vezető tisztségviselőt, hanem azt a személyt is felelősségre lehet vonni, aki a döntések meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt.⁴³ A jogalkotó tisztában volt azzal, hogy ezt a jogszabályváltozást valóban újításnak lehetett nevezni, mivel a törvénymódosításokhoz fűzött indokolás az „előremutató” jelzővel illette az árnyékigazgatóra vonatkozó rendelkezéseket.⁴⁴ Az indoklás emellett meghatározta a jogszabálymódosítás célját is, miszerint „*ezzel különösen a nagyméretű, illetve gazdasági pozíciójában alárendelt gazdálkodó szervezetek esetében kívánja – a felelősség megállapítása körében – azon személyeket is felelősségi körbe vonni, akik a vagyronvesztést ténylegesen előidézték*”.

A magyar szabályok nem fogalmazznak olyan általánosan, mint a *Companies Act 2006*, ugyanis nem terjesztik ki a *de jure* igazgatóra vonatkozó összes jogot és kötelezettséget az árnyékigazgatóra is. Hazánkban ugyanis az efféle szabályok a fizetéseképtelenségi jogban jelentek meg, azon belül is a vezető tisztségviselő – és így az árnyékigazgató – hitelezőkkel szembeni felelősségénél.⁴⁵ A peres eljárások esetén is eltérés mutatkozik a magyar és brit szabályozásban, ugyanis hazánkban a Cstv. felelősségi szabályait *kétlépcsős* perindítási struktúrában lehet érvényesíteni.

Az említett különbségek számottevőek, azonban érdemes kiemelni a hasonlóságokat is. Ugyanis a külföldi és a hazai jogszabályokban az azonos, hogy meglehetősen széles mérlegelési jogkört hagynak a bíróságoknak. Ezt támasztja alá a törvénymódosítások akkori indokolása is, amely így fogalmaz: „*[a]nnak megítélése, hogy egy meghatározott adós szervezetnél mely személyek tekinthetők árnyékvezetőnek, a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik*”.⁴⁶ Dolgozatom 3. fejezetében bemutatom, hogy miképpen éltek ezen mérlegelési jogkörükkel a magyar bíróságok.

⁴² A csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. törvény módosításáról szóló T/18198. számú törvényjavaslat indokolása, a 14. §-hoz.

⁴³ FÉZER (2010): 419-420., 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról 118/B. § (2) és 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról 33/A. § (2)

⁴⁴ A csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. törvény módosításáról szóló T/18198. számú törvényjavaslat indokolása, a 14. §-hoz.

⁴⁵ JUHÁSZ (2016): 567-568.

⁴⁶ A csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. törvény módosításáról szóló T/18198. számú törvényjavaslat indokolása, a 14. §-hoz.

2.2.2. A hatályos magyar szabályozás a fizetéseképtelenségi jogban

2.2.2.1. A Cstv. szerinti felelősségi szabályok

A felszámolási eljárásra vonatkozó szabályokat a *csődeljárásról és a felszámolási eljárásról* szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) tartalmazza. Ezen nemperes eljárás célja az érintett fizetéseképtelen helyzetben lévő gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése. Annak érdekében, hogy a hitelezői követelések minél nagyobb részének eleget tudjon tenni az adós, a felszámoló értékesíti annak vagyonát.⁴⁷

A 2006-ban történt jogszabályváltozások kétlépcsős perindítást vezettek be a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításának ügyében. Ennek megfelelően a hitelező és az adós nevében a felszámoló jogosult megállapítási pert indítani.⁴⁸ A perben annak a megállapítását lehet kérni a gazdasági társaság székhelye szerint illetékes törvényszéktől, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezetői feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el,⁴⁹ és ezzel okozati összefüggésben a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése más okból meghiúsulhat.⁵⁰ Több személy közös károkozása esetén a károkozók felelőssége egyetemleges. A kereset a felszámolási eljárást elrendelő végzés Céglépcsőben való közzététele és a felszámolási eljárás jogerős lezárása közötti időszámban nyújtható be. Fontos kiemelni, hogy ez a megállapítási per csupán a vezető tisztségviselő – valamint az árnyékigazgató – felelősségének jogalapjának a megállapítására irányul.⁵¹ Ha a vezető felelőssége a bíróság által megállapítása kerül, akkor egy *második lépcsőben*, a marasztalási perben kerülhet megállapításra az általa fizetendő összeg.⁵²

A dolgozatom szempontjából legfontosabb rendelkezést a 33/A. § (2) bekezdése mondja ki, mégpedig azt, hogy ezen perben *a gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt.*⁵³ Bár az árnyékigazgató kifejezés semmilyen formában nem szerepel a jogszabály szövegében, azonban könnyen észrevehető a korábbi részekben bemutatott brit jogi szabályozással – a *shadow director*-ral – való egybeesés.

⁴⁷ NAGY BARNA (2019): 120. és KISFALUDI – PETHŐNÉ KOVÁCS – SIMON (2008): 613-614.

⁴⁸ A jogi felelősséggel foglalkozó szakirodalomban felmerült olyan álláspont is, miszerint a felszámoló perindítási jogának nincsen ésszerű indoka. Lásd: TÖRÖK (2015): 387.

⁴⁹ MISKOLCZI-BODNÁR (2017): 126-127.

⁵⁰ Cstv. 33/A. § (1)

⁵¹ TÖRÖK (2015): 386-387.

⁵² KISFALUDI (2007): 164-165. és BARTA – MAJOROS (2017): 191.

⁵³ BARTA – BARZÓ – CSÁK (2018): 150.

Alappal tehető fel az a kérdés, hogy vajon mikortól beszélhetünk fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztéről.⁵⁴ A (3) bekezdés szerint attól az időponttól, amikor a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság mellett látniuk kellett, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességek kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

A vezető tisztségviselő akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően nem vállalt az adós pénzügyi helyzetéhez képest indokolatlan üzleti kockázatot, illetve az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve (döntéshozó szerve) intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.⁵⁵ Az (5) bekezdés hitelezői érdeksérelemre vonatkozó vélelmet állít fel, a bizonyítás megfordításával.⁵⁶

Ahogy már fentebb említettem a perindítás *második lépcsője* a marasztalási per. Így a felszámolási eljárás jogerős lezárásáról hozott határozat Cégléletről való közzétételét követően bármely hitelező keresettel kérheti, hogy a bíróság a megállapítási perben megállapított felelősség alapján, az okozott vagyoni hátrány mértékéig kötelezze az adós volt vezetőjét a felszámolási eljárásban nyilvántartásba vett, de ott meg nem térült követelésének kifizetésére.⁵⁷ A „*bármely*” kifejezés azért jelentős, mivel így nem szűkülhet a marasztalási per vagy perek felpereseinek köre csupán azokra, akik a felszámolási eljárás alatt a megállapítási perben már korábban keresettel fordultak a bírósághoz.

2.2.2.2. *A Ctv. szerinti felelősségi szabályok*

A felszámolási eljáráshoz hasonlóan a kényszertörlési eljárás is egy olyan nemperes eljárás, ami a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnését eredményezi. Az eljárás kiváltó okait és a kényszertörlési eljárásra vonatkozó szabályokat *a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.)* tartalmazza.⁵⁸

A kényszertörlési eljárás esetén alkalmazandó speciális felelősségi szabályok 2012. március 1-től vannak jelen a Ctv. 118/A., majd később a 118/B. és 118/C. §-okban. Bár a felszámolási eljárás és a kényszertörlési eljárás nagyban eltérnek egymástól és eltérő a rájuk vonatkozó

⁵⁴ DZSULA (2015): 95-96.

⁵⁵ Cstv. 33/A. § (4)

⁵⁶ TÖRÖK (2015): 390.

⁵⁷ Cstv. 33/A. § (11) és (13)

⁵⁸ NAGY BARNA (2019): 160-161.

szabályozás logikája is⁵⁹, mégis nagyon hasonlóak a vezető tisztségviselő felelősségére vonatkozó rendelkezések.⁶⁰

A hatályos törvényszöveg szerint, ha a kénysztörölési eljárás eredményeképpen a cég törlésre kerül a cégjegyzékből, akkor a vezető tisztségviselő – ideértve a kénysztörölési eljárás előtt a cégjegyzékből törölt vezető tisztségviselőt is – az okozott hátrány erejéig felel a kielégítetlenül maradt hitelezői követelésekért, ha a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek figyelembe vételével látta el,⁶¹ és ezáltal a cég vagyona csökkent, illetve a hitelezők követeléseinek kielégítése megghiúsult. Több vezető tisztségviselő (vagy volt, de már törölt vezető tisztségviselő) esetén felelősségük egyetemleges.⁶²

Látható, hogy itt nem a Cstv.-ben előírt és az előző bekezdésekben bemutatott kétlépcsős perindításról van szó. A perindítás egylépcsős és a felperesnek marasztalás iránti keresetet kell előterjesztenie.⁶³

A Cstv. 33/A. § (2) bekezdéséhez nagyon hasonlóan, vezető tisztségviselőnek minősül a cég által megválasztott végelszámoló és az a személy is, aki a cég döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt.⁶⁴ A § második fordulata teljesen megegyezik a Cstv.-ben megfogalmazott árnyékigazgató definícióval.

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fogalma lényegében megegyezik a Cstv. 33/A. (3) bekezdésben leírtakkal.

A vezető tisztségviselő akkor mentheti ki magát a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet nem a vezető tisztségviselői jogviszonya alatt vagy ügyvezetési tevékenysége miatt következett be, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően pedig az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá a cég legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.⁶⁵

A Cstv. szabályozásához hasonlóan a Ctv. is tartalmaz egy megdönthető vélelmet.⁶⁶ Eszerint, ha a vezető tisztségviselő a kénysztörölés elrendelését megelőzően vagy a kénysztörölési eljárás alatt nem tett eleget a számviteli beszámoló letétbe helyezési és

⁵⁹ TÖRÖK (2015): 394.

⁶⁰ DZSULA (2015): 92.

⁶¹ MISKOLCZI-BODNÁR (2017): 126-127.

⁶² Ctv. 118/B. §

⁶³ TÖRÖK (2015): 395.

⁶⁴ Ctv. 118/B. § (2)

⁶⁵ Ctv. 118/B. § (4)

⁶⁶ Ctv. 118/B. § (5) – (6)

közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesítette a Ctv. 98. § (3) bekezdés a), c) és d) pontja szerinti kötelezettségét vagy ha a kényszersztörlési eljárást végelszámolás előzte meg és a végelszámoló nem tett eleget a 104. § (3) és (4) bekezdésében foglalt kötelezettségének, akkor a hitelezői érdekek sérelme vélelmezett.⁶⁷

A hitelező az a személy, aki követelését a kényszersztörlési eljárásban – a Ctv.-ben foglaltak szerint – bejelentette és követelése jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton, más végrehajtható okiraton alapul vagy nem vitatott vagy elismert, pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés.⁶⁸ Ezen § (2) bekezdése határozza meg a per megindítására nyitva álló időintervallumot, miszerint a keresetet a cég törlését elrendelő jogerős határozat Céglépcsőben való megjelenését követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül a cég utolsó bejegyzett székhelye szerint illetékes törvényszéken lehet előterjeszteni.

A 118/C. § (3) pedig egy kivételt fogalmaz meg, miszerint nem lehet a 118/B. § szerinti pert olyan taggal, volt taggal, valamint vezető tisztségviselővel, vagy volt vezető tisztségviselővel szemben megindítani, akivel szemben a cégbíróság a kényszersztörlési eljárásban a 117/F. § (2) bekezdésben foglalt korlátlan felelősségi helytállást és a hozzá fűződő jogkövetkezményeket már megállapította.

2.2.2.3. *Az eltiltás szabályozása a Ctv.-ben*

A felelősségi tényállások ismertetése mellett érdemes megvizsgálni az eltiltásra vonatkozó szabályozást is, ugyanis a Ctv. I. fejezetének 7. címe a felszámolási és a kényszersztörlési eljárásra vonatkozóan is tesz megállapításokat. Így a cégbíróság öt évre eltiltja azt a személyt, akinek felelősségét a felszámolási eljárás során ki nem elégített hitelezői követelésért a bíróság jogerősen megállapította és a jogerős bírósági határozat szerinti fizetési kötelezettségét nem teljesítette.⁶⁹ Emellett eltiltásnak helye van akkor is, ha a cég kényszersztörlésére kerül sor.⁷⁰ Bár a törvényszöveg a „személy” kifejezést használja, a „tag, vezető tisztségviselő eltiltása” címből mégis egyértelműnek tűnik az eltiltás alanyi köre. Sőt, mivel a 9/D. § (8) szerint a cím alkalmazásában vezető tisztségviselő alatt a cég által megválasztott végelszámolót is érteni kell, így joggal következtethetünk arra, hogy amennyiben a törvény az árnyékigazgatót is be szeretne vonni az eltiltás szabályainak körébe, akkor itt külön nevesítette volna. Következésképpen árnyékigazgatói pozíciót betöltő személyeket nem tilthat el a cégbíróság

⁶⁷ TÖRÖK (2015): 397.

⁶⁸ Ctv. 118/C. § (1)

⁶⁹ Ctv. 9/B. § (1)

⁷⁰ Ctv. 9/C. § (1)

annak ellenére, hogy a felelősségük megállapítható a fentebb tárgyalt két törvényi tényállás alapján.

2.2.3. A Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleménye⁷¹

2016 januárjában a Kúria elnöke joggyakorlat-elemző csoportot állított fel, a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségének tárgyában.⁷² Az összefoglaló véleményben foglaltak szerint ennek oka, hogy a tárgykörben nagy számban indultak perek, az erre vonatkozó jogszabályokat már többször módosították és bizonytalanság övezte az egyes jogkérdések értelmezését. Az összefoglaló vélemény A. része a Cstv., míg a B. része a Ctv.-ben foglalt felelősségi szabályokkal tartalmazza.⁷³ A dolgozat ezen részében csak azon részeket ismertetem, amik téma kapcsán relevánsak.

Az Összefoglaló vélemény több lényeges megállapítást tartalmaz az árnyékigazgató jogintézményre vonatkozóan. Már a vélemény elején kimondja, hogy az árnyékigazgató lehet természetes és jogi személy is, csakúgy mint a vezető tisztségviselőknél általában.⁷⁴ Ezután a vélemény egy felsorolást tartalmaz, amely az ügyekben szerzett tapasztalatokon alapul.⁷⁵ Eszerint árnyékigazgató lehet

- az adós gazdálkodó szervezet tagja,
- az a személy, aki a vezető tisztségviselőre és/vagy az adós tagjaira rokoni vagy üzleti kapcsolatok folytán olyan befolyással rendelkezik, ami miatt az adós döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást tud gyakorolni (például: házastárs vagy egyenesági rokon),
- a cégvezető⁷⁶,
- a döntési jogkörben az ügydöntő felügyelőbizottság tagja,
- a társaság részére hitelt folyósító pénzügyi intézet,
- a jogi személy vezető tisztségviselő által az e funkció gyakorlására kijelölt személy.

⁷¹ „A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye. A Kúria Polgári Kollégiuma, Joggyakorlat-elemző Csoport, 2016.El.II.JGY.G.2.

⁷² A bírósági joggyakorlat-elemző csoporthoz, mint jogegységesítési eszközhöz vö.: 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról (Bsz.) 29. §

⁷³ Csupán 26 olyan jogerős ítélet állt a joggyakorlat-elemző csoport rendelkezésére, amelyekben a kereset a Ctv. felelősségi szabályain alapult. Ezen belül is 5 olyan esetet vizsgált a csoport, amely a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányult. Így a tárgykörre vonatkozó kevés számú ügy miatt az összefoglaló vélemény szerint nem volt szükséges és nem is volt lehetséges a vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelősségének részletes feltárása.

⁷⁴ Kúria (2016) 13.

⁷⁵ Kúria (2016) 13-14.

⁷⁶ A cégvezető fogalmát a Ptk. 3:113. §-a tartalmazza. Eszerint a cégvezetőt a társaság legfőbb szerve nevezhet ki. A cégvezető a vezető tisztségviselő rendelkezései alapján irányítja a társaság működését. Csak munkaviszonyban végezheti tevékenységét és emiatt a munkajogi felelősségi szabályok irányadóak az esetében.

A joggyakorlatelemző-csoport összesen 189 olyan jogerős bírósági ítéletet vizsgált meg, amelyben a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására vagy a felelősségük megállapítása mellett marasztalásukra vonatkozó jogkérdés merült fel. Azonban árnyékigazgatóval szemben megállapítási per csupán az ügyek 1,7%-ában folyt.⁷⁷

A csoport tagjai között konszenzus alakult ki azzal kapcsolatban, hogy a Cstv. 33/A. (5) bekezdésében felállított objektív tényeken alapuló vélelem esetén a bizonyítási teher megfordul, így az alperesnek kell bizonyítania a szakaszban foglalt tényállási elemeket. Árnyékigazgató esetén azonban ez a vélelem nem áll fenn, ugyanis őrá nem vonatkozik beszámolókészítési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettség.⁷⁸

Az alperes személyéhez fűzött megállapításoknál a vélemény kitér arra is, hogy árnyékigazgató esetén lényeges tényállási elem, hogy a törvény által a felelősség megállapításának feltételéül szabott *ténylegesen meghatározó befolyását* a felszámolási eljárás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően érvényesítse az egyéb feltételek megvalósulása mellett.⁷⁹

A bizonyítási teher alakulásánál – más tényállási elemek mellett – a felperesnek kell azt is bizonyítania, hogy az alperes árnyékigazgatói tevékenységet látott el az adott időszakon belül.⁸⁰ Másik szakirodalmi állásponttal egyetértve⁸¹, véleményem szerint ez a feladat igen nagy kihívás elé állítja a felperest, főleg akkor, ha az árnyékigazgató valóban az *árnyékban meghúzódva*, a *háttérben megbújva tevékenykedik*.

3. A magyar és a brit bírói gyakorlat elemzése

3.1. Az Egyesült Királyság joggyakorlatának legfontosabb esetei

Dolgozatom ezen fejezetében azokat a releváns jogeseteket elemzem, melyek hatására kialakult az Egyesült Királyság jelenlegi precedense és – a már korábban, a 2.1 pontban bemutatott – írott jogi szabályozása.

Az esetek kiválasztásakor azt tartottam szem előtt, hogy a témával foglalkozó szakirodalomban melyek azok az ítéletek,⁸² amelyek jellemzően megjelennek.⁸³ A későbbi magyar joggyakorlat elemzéssel ellentétben itt nem a perben álló felek személyére,

⁷⁷ Kúria (2016) 15-16.

⁷⁸ Kúria (2016) 24-25.

⁷⁹ Kúria (2016) 28.

⁸⁰ Kúria (2016) 31.

⁸¹ BODZÁSI (2016): 8-14.

⁸² A „*leading case*” fogalmához lásd: SZABÓ (2023): 9-10.

⁸³ Lásd: CASSIM (2021): 1., 8., 12-13., 18-19. és MUTHA (2023): 1-16. 6-7., továbbá az ezen részben hivatkozott többi forrás.

tevékenységére vagy a pernyertesség-pervesztesség kérdésére helyeztem a hangsúlyt, hanem a bíróságok ítéleteinek elvi tartalmára.

Az így kiválasztott és említésre kerülő bírói döntések folyamatosan formálták a *shadow director* jogintézményét, kialakítva a hozzá kapcsolódó további két „*director*” jogi fogalmának meghatározását és azok egymástól való elhatárolását (majd később az összemosódását).

3.1.1. A *shadow director* négy fő kritériuma (Re Hydrodan (Corby) Ltd 1994)

Ezen ügyben a Hydrodan (Corby) Ltd felszámolója azt állította, hogy a társaság sokszoros anyavállalat-leányvállalat láncolatában a végső pozíciót elfoglaló Eagle Trust és annak vezetői (Leslie Thomas és Dr. Hardwick) bűnösök „*wrongful trading*” tevékenység miatt. A felszámoló ezen megállapítását arra alapozta, miszerint ők a Hydrodan árnyékigazgatóinak vagy *de facto* igazgatóinak minősültek.⁸⁴

Millet bíró fontos megkülönböztető tulajdonságként fogalmazta meg azt, hogy az árnyékigazgató nem adja ki magát úgy, mintha ő lenne az igazgató. Szavait idézve: az árnyékigazgató „*az árnyékban lapul, mások mögé bújva, akik a társaság kizárólagos vezetői*” (*lurks in the shadows, hiding behind others*).⁸⁵

Millet bíró emellett négy fő kritériumot határozott meg az árnyékigazgatóra vonatkozóan.⁸⁶ Ezek szerint ahhoz, hogy az alperes valóban árnyékigazgatónak minősüljön az alábbiakat kell bebizonyítani:

1. Azt, hogy kik a társaság *de facto* és *de jure*⁸⁷ igazgatói.
2. Azt, hogy az 1. pontban említett igazgatókat az árnyékigazgatónak vélt személy utasította, hogy miként járjanak el.
3. Azt, hogy az 1. pontban említett igazgatók a kapott utasításoknak megfelelően jártak el.
4. Azt, hogy az 1. pontban említett igazgatók már szokás szerint a 3. pontban említett módon járnak el.

Amit még Millet bíró fontosnak tartott a fent említett négy feltételen túl, az az igazgatók mérlegelési jogkörének és a saját belátásuk szerinti cselekvésük hiánya.⁸⁸

⁸⁴ JAMIESON – HUGHES (2012): 364.

⁸⁵ Re Hydrodam (Corby) Ltd [1994] BCC 161. 163.

⁸⁶ MOORE (2016): 329.

⁸⁷ Jogszerűen, érvényesen kinevezett igazgatói.

⁸⁸ Re Hydrodam (Corby) Ltd [1994] BCC 161. 163.

3.1.2. A körülmények ügyről-ügyre történő egyedi vizsgálata (Re Kaytech International plc 1999)

A Kaytech International ügy egy *de facto* igazgató 15 évre szóló eltiltása ellen benyújtott fellebbezés volt, mely során a *Court of Appeal* – egy korábbi ügyben hozott bírósági döntésre hivatkozva⁸⁹ – megállapította, hogy a *de facto* igazgató fogalmának nincsen egy általánosan elfogadott tesztje. A meghozott ítéletben idézett döntés szerint ugyanis ez olyan jogkérdésnek minősül, melyben ügyről ügyre az összes tényezőt és körülményt egyedileg meg kell vizsgálni. Az egyes „igazgató” fogalmak elkülönítése szempontjából igen fontos megállapítást tett a *Court of Appeal*. Kimondta ugyanis, hogy az árnyékigazgató és a *de facto* igazgató annyiban hasonló, hogy mindkét esetben egy személy tényleges befolyást gyakorol (nem szakmai tanácsadóként) egy társaság irányításában.⁹⁰

3.1.3. A jogalkotó szándékának előtérbe kerülése, az objektivitás igénye (Secretary of State for Trade and Industry v Deverell 2001)

Ezen ügy kiindulópontja az volt, hogy a felperes (*Secretary of State for Trade and Industry*) egyes személyeket el akart tiltani attól, hogy mint igazgatók vezetői tevékenységet lássanak el. Ennek érdekében azt kellett bebizonyítani, hogy az eltiltani kívánt személyek korábban már láttak el vezetői feladatokat megbukott gazdasági társaságokban igazgatóként (vagy inkább: árnyékigazgatóként).

Ítéletében a *Court of Appeal* megvizsgálta az árnyékigazgató akkori törvényi definícióját és a következő fő tételeket fogalmazta meg⁹¹:

1. Az árnyékigazgató fogalmának értelmezése során figyelembe kell venni a jogalkotó szándékát.
2. A törvényi szabályozás célja, hogy a szakmai tanácsadókon kívül azonosíthatók legyenek azok, akik tényleges befolyással bírnak egy társaság ügyeire. Nem szükségeszerű azonban, hogy ez a befolyás a társasági tevékenység valamennyi szegmensére kiterjedjen.
3. A bíróságnak az összes bizonyíték fényében, objektíven meg kell állapítania azt, hogy az árnyékigazgatónak vélt személy bármely konkrét közlése – legyen az akár szóbeli vagy más magatartásban megnyilvánuló – iránymutatásnak vagy utasításnak minősül-e.

⁸⁹ Secretary of State for Trade and Industry v Tjolle & Ors 1998

⁹⁰ JAMIESON – HUGHES (2012): 365.

⁹¹ JAMIESON – HUGHES (2012): 364-365.

4. A nem szakmai tanácsadás lehet utasítás. (*non-professional advice may be an instruction*)
5. Nem szükségszerű azt bizonyítani, hogy az *de jure* igazgatók ténylegesen alárendelt szerepbe helyezték magukat, vagy lemondtak volna saját diszkréciójukról.

Ezen megállapításoknak köszönhetően a bíróság szerint több érintett személy is árnyékigazgatónak minősült korábbi vállalatirányításban betöltött szerepük és a *de jure* igazgatók következetes utasítása miatt.

3.1.4. A kormányzó többség befolyásolása (*Ultraframe (UK) Ltd v Fielding 2005*)

Még a részletek ismertetése előtt érdemes megjegyezni, hogy ezen ügy jelentős hatással bírt a *Companies Act 2006* 170. szakasz (5) bekezdésének normaszövegének kialakulására és a későbbi 2015-ben történt megváltoztatására.⁹²

Az eset kiindulópontja az volt, hogy Fielding – az árnyékigazgatónak vélt személy – jelentős mértékben részt vett a Northstar nevezetű gazdasági társaság ügyeiben, beleértve a projektek tervezését, a számviteli rendszerek felállítását és a költségvetésekkel kapcsolatos tanácsadást.⁹³ Ezen ügyben fogalmazta meg azt Lewison bíró, hogy az a személy, akinek utasításai szerint szokott eljárni az igazgatótanács kormányzó többsége (*governing majority*), akkor is lehet árnyékigazgató, ha nem sz összes igazgató ő iránymutatásai szerint jár el. Ezen ésszerű érvelés azon alapszik, hogy a szabályozás szempontjából nem lenne annak értelme, ha csak akkor tekintenénk egy személyt árnyékigazgatónak, ha az igazgatótanács valamennyi tagja az ő utasításai szerint jár el. Ugyanis, ha így lenne, akkor az az igazgató vagy a nem többségben lévő igazgatók (akár az árnyékigazgatónak vélt személlyel összejátszva), akik nem az árnyékigazgatónak vélt személy utasításai szerint járnak el, pont azt akadályoznák meg, hogy az árnyékigazgatónak vélt személy valóban eleget tegyen az árnyékigazgató fogalmának.⁹⁴

Végül egyébként a döntésben foglaltak szerint Fielding nem minősült árnyékigazgatónak, mivel az igazgatótanács vagy annak többsége nem szokás szerint az árnyékigazgatónak vélt személy (azaz Fielding) utasításai szerint járt el.

3.1.5. A határok elmosódása (*Holland v Revenue & Customs Commissioners 2010*)

Ezen ügyben a *Supreme Court* eredetileg a *de facto* igazgatóra vonatkozó tesztet vizsgálta meg, de kitért az árnyékigazgatóság fogalmára is. Lord Collins szerint a *Hydrodan* ügy kapcsán Millet bíró által megfogalmazott azon kritérium, miszerint a *de facto* igazgató úgy tesz, mintha

⁹² MOORE (2016): 333.

⁹³ JAMIESON – HUGHES (2012): 365.

⁹⁴ JAMIESON – HUGHES (2012): 365.

igazgató lenne, releváns lehet, de az ügy eldöntésének szempontjából nem szükségszerű tényező.

Az ügyben meghozott döntésnek megfelelően az angol jogban már nem igazán lehet éles különbséget meghatározni a *de facto* igazgató és az árnyékigazgató fogalma között. Továbbá úgy tűnik, hogy az egyes definíciók összemosódása és a kialakult joggyakorlat következtében a bíróságok már inkább arra a kérdésre összpontosítanak, hogy az adott körülmények között mely személy rendelkezik „tényleges befolyással” a társaság ügyeire vonatkozóan.⁹⁵

3.1.6. A „director” három fogalma a brit jogban

Az *de jure* latin kifejezéssel illetett igazgató az, aki jogi értelemben, a jogszabályok alapján az adott társaság vezetőjének minősül. Más meghatározás szerint az, akit jogszerűen és érvényesen bejegyzeték a közhiteles nyilvántartásba. Mint ahogy azt a brit – és később a magyar – jogalkotók is felismerték, nem minden esetben a *de jure* igazgató az, aki valóban ellátja egy adott társaság ügyvezetését, nem mindig az ő iránymutatásai szerint születnek meg a gazdasági döntések.

Már az elnevezésből is következtethetünk az árnyékigazgató mivoltára, tevékenységére és az iránymutatásainak módjára. A korábbi részekben már részletesen bemutattam mind az írott jogi szabályozást, mind a kialakult joggyakorlatot. Ez alapján röviden úgy lehet megfogalmazni, hogy az árnyékigazgató a háttérben megbújva tevékenykedik, így tartja fenn befolyását egy adott gazdasági társaságra vonatkozóan. Kvázi maga irányít, ám közvetlenül nem ő cselekszik, hanem az adott társaság *de jure* igazgatóján keresztül, közvetetten érvényesíti akaratát. Fontos azonban megjegyezni, hogy „az árnyékban való meghúzódás” nem szükségszerű, ugyanis, akár nyíltan, mások által felismerhetően is bírhat az árnyékigazgató „valós befolyással”.⁹⁶

De facto igazgató az a személy, aki tényszerűen, a gyakorlatban ellátja azokat a feladatokat, amit jogszerűen a *de jure* igazgatónak kellene megtenni, úgy jár el mintha ő maga lenne a társaság jogszerűen kinevezett vezetője. Az árnyékigazgatóban és a *de facto* igazgatóban az a közös, hogy formálisan nincsenek kinevezve, de vonatkoznak rájuk a *de jure* igazgatóra vonatkozó felelősségi szabályok.⁹⁷

Az utóbbi két igazgató fogalom vizsgálata kapcsán kiemelendő, hogy – mint ahogyan azt a jogesetek bemutatása esetén is már említettem – a kifejezések idővel közeledtek egymáshoz,

⁹⁵ JAMIESON – HUGHES (2012): 365.

⁹⁶ BARSÍ (2021): 230.

⁹⁷ BARSÍ (2021): 230.

mondhatni összemósódtak. Az egyes esetek megítélésekor nem is az a fontos, hogy hogyan nevezzük a „tényleges befolyással” bíró személyeket, hanem inkább az, hogy valóban „tényleges befolyással” bírnak-e az adott gazdasági társaság irányításában.

Az első jelentős ügyet (*Re Hydrodan (Corby) Ltd 1994*) megvizsgálva látható, hogy a bíróság egy tesztet próbált felállítani ahhoz, hogy az árnyékigazgató törvényi fogalma könnyebben átültethető legyen a jogalkalmazás gyakorlatába. Később azonban (*Re Kaytech International plc 1999*) a *de facto* igazgató fogalmának megjelenésekor már pont azon álláspontra helyezkedett a bíróság, hogy nincsen egy általánosan elfogadott teszt, hanem egyedileg kell megvizsgálni a körülményeket ügyről-ügyre. Ezután (*Secretary of State for Trade and Industry v Deverell 2001*) az egyedi mérlegelés mellett a jogalkotó szándékának figyelembevétele és az objektivitás igénye is előtérbe került. A legutolsó vizsgált jogesetben (*Holland v Revenue & Customs Commissioners 2010*) pedig a bíróság arra mutatott rá, hogy a felelősség megállapításának szempontjából nem arra kell figyelmet fordítani, hogy egy személy úgy tett-e mintha igazgató lenne, hanem arra, hogy tevékenységével tényleges befolyást fejtette-e ki.

Álláspontom szerint az évek során kialakult fejlődési irány előremutató. Az ugyanis nem minden esetben segíti a jogalkotó célját, ha a bíróságok jogalkalmazási hatáskörükben többletfeltételekkel kiegészített tesztekkel állítanak fel. Bár lehetséges, hogy ezen megoldással hatékonyabban lehetne – akár nagy számban is – megvizsgálni a bíróság elé kerülő ügyeket és gyorsabban lehetne döntést hozni, ellenben így a szabályozás nem éri el a célját kellő mértékben.

A három ismertetett igazgató fogalom egymástól való elhatárolása a bíróság elé kerülő esetek tényállásainak feltárásakor igenis hasznos lehet, azonban nem gondolom azt, hogy a felelősség megállapításakor nagy jelentőséget kellene annak tulajdonítani, hogy egy személy vajon a *de facto* vagy az árnyékigazgató kategóriába tartozik inkább. Meglátásom szerint ugyanis nem az a lényeg, hogy befolyását kiterjesztő személy az árnyékban lapult-e vagy úgy tett-e mintha igazgató lenne, hanem az, hogy felelősségre lehessen vonni akár akkor is, ha többé vagy kevésbé elő is lépett az árnyékból.

3.1.7. A magyar bírói joggyakorlat 2019-2024 között⁹⁸

⁹⁸ A Bírószági Határozatok Gyűjteményében történő keresésem során a 2019 és 2024 között meghozott olyan bírószági ítéletekből, amelyek érintették a Cstv. 33/A. § (2) bekezdés szerinti felelősségi szabályokat 129 darabot találtam. Ebből azonban csak 68 olyan bírói határozat volt, amely konkrétan az árnyékigazgatóra vonatkozó szabályokra is kitér.

A brit bíróságok precedenst alkotó döntéseinek (*leading cases*) ismertetése után magyar jogeseteket mutatok be. Az ítéletek válogatása során számos olyan esettel találkoztam amikor a hitelező mint felperes minél szélesebb körben, lehetőleg minél több törvényi szakaszt és bekezdést megemlítve a Cstv. 33/A. § (2) bekezdésében foglaltakra is hivatkozott, feltehetőleg annak érdekében, hogy minél nagyobb eséllyel pernyertesként kerüljön ki az eljárás végén. Kutatásom során az előző öt évben meghozott olyan bírói ítéleteket kerestem, melyek nemcsak érintik a Cstv. 33/A. § (2) szerinti árnyékigazgatói felelősséget, hanem releváns megállapításokat is tesznek azzal kapcsolatban.

Hasonlóan a Kúria összefoglaló véleményét elemző 2.2.3 részben leírtakhoz, a Ctv. 118/B. § szerinti felelősség megállapítása körében nem született elegendő bírósági ítélet az előző öt évben, így nem is volt lehetséges a vezető tisztségviselők és az árnyékigazgatók hitelezők irányában fennálló felelősségének vizsgálata. Azonban azok a megállapítások, amelyek a Cstv. szerinti vezetői felelősség megállapítására irányuló perekben születtek ugyanúgy alkalmazhatók vagy alkalmazhatók lennének a kénysztörlési eljárással kapcsolatos perekben is.

3.1.7.1. *Nyomásgyakorlás és a „külső” hitelezők védelme*⁹⁹

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás szerint az alperes Önkormányzat egyedüli tagja volt a távhőszolgáltatás önkormányzati feladatai ellátásának érdekében 2004-ben létrehozott – és később felszámolt – adós gazdálkodó szervezetnek. Még az alapításának évében egy olyan korábban megkötött lízingügyletbe lépett az adós, amelyben a fizetési kötelezettségének nem tudott eleget tenni, így a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróság összesen három ítéletben (2004, 2007, 2010) az adóst és vele egyetemlegesen az alperest 482 347 772 Forint és annak kamata megfizetésére kötelezte.

Az alperes 2010-ben a lízingszolgáltató felé még fennálló tartozás teljesítése érdekében 70 000 000 Forint hitel felvételéről döntött és 2011. decemberi visszafizetési határidővel 49 003 053 Forint tagi kölcsönt nyújtott az adósnak. Az adós a tagi kölcsönt teljes egészében visszafizette az alperesnek még 2011. első felében.

Az alperes 2012. májusában a társaság jogutód nélküli megszűnése mellett döntött. A végelszámoló kezdeményezésére 2013. februárjában felszámolás alá került. Ezen felszámolási eljárásban a felperes mint hitelező 480 542 952 Forint összegű követelést jelentett be, amelyből a felszámolási eljárás befejezésével 368 962 566 Forint kiegyenlítetlen maradt.

⁹⁹ Kúria Gfv.VI.30.521/2021/9.

A felperes keresetében a Cstv. 33/A. §-a alapján az alperes árnyékvezetői felelősségének megállapítását kérte amiatt, hogy az adós fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetének bekövetkezését követően vezetői feladatait nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látta el, amellyel az adós vagyona 265.944.520 forinttal csökkent. A másodfokon eljáró ítélőtábla megállapította, hogy az alperes az adós fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetének bekövetkeztét követően árnyékvezetőként nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látta el a vezetői feladatait, és ezzel okozati összefüggésben az adós vagyona 49 003 053 Forinttal csökkent.

A Kúria felülvizsgálati eljárása nyomán megismételt eljárásban a másodfokú bíróság az előzővel tartalmi szempontból megegyező ítéletet hozott. Ezen ítéletben az ítélőtábla szerint az alperes árnyékvezetői minősége megállapítható. Leszögezte, hogy az alperes az adós árnyékvezetőjeként 2011 évében – az akkor már fizetéseképtelen helyzetben lévő – adós vagyonából 49 003 053 Forintot a saját tagi kölcsön hitelének a visszafizetésére fordított, annak ellenére, hogy az csak 2011 decemberében vált esedékessé. Az ítélőtábla szerint ez a magatartás a hitelezők érdekével ellentétes volt. Ennek kapcsán rámutatott, hogy a Cstv. 33/A. §-ának érintett szabálya a „külső” hitelezők érdekeinek védelmét szolgálja. Összegezve, az ítélőtábla szerint a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet árnyékvezetőjének azon magatartása, hogy a még meglévő vagyonából a saját tagi hitelét fizeti (fizetteti) vissza, mégpedig nyolc hónappal a visszafizetési határidő előtt, az alperes érdekét és nem a „külső” hitelezők érdekeit szolgálta.¹⁰⁰

Az alperes az újból felülvizsgálati kérelmében fenntartotta, hogy a tagi kölcsön visszafizetéséhez sem aktív, sem passzív magatartást nem fejtett ki árnyékvezetőként, nem kérte és nem is utasította az adóst. Szerinte eljárása kizárólag „tagi” eljárás volt. Kiemelte, hogy az alperesnek Önkormányzat képviselő-testületének nem voltak utasításra vagy visszafizetésre vonatkozó döntései, így a visszafizetés nem utasításokon, hanem a kölcsönszerződésben kikötött határidőn és az adós önkéntes teljesítésén alaput.

A Kúria a jogerős ítéletet jogszabálysértőnek találta, döntése szerint az ügyben másodfokon eljáró bíróság hiányosan és tévesen értékelte a bizonyítékokat. Az erre felhozott egyik jogi indok, hogy a tagi kölcsön tárgyában létrejött szerződés a felek közös szerződéses akaratán alapult. Emellett a korábbi teljesítésre irányuló kérés sem idegen a mellérendeltségen alapuló szerződéses jogviszonyoktól. A Kúria ítéletének idekapcsolódó indokolása: „[a] kéreésre vonatkozó szóhasználat sem köznapi értelmében, sem az ügyet specializáló társasági jogi

¹⁰⁰ Itt az ítélőtábla azt is hangsúlyozta, hogy az említett magatartás által az alperes olyan követeléséhez jutott hozzá, amely a felszámolási eljárásban érvényesülő kielégítési szabályok alapján nem nyert volna kielégítést.

keretek között nem volt önmagában az adós ügyvezetésével szemben kifejtett, árnyékvezetői fellépést igazoló nyomásgyakorlásként felfogható az alperes részéről.¹⁰¹ Továbbá nem következik nyomásgyakorlás abból a tagi joggyakorlásból sem, hogy az alperes az adós egyedüli tagjaként jóváhagyta a társaság éves beszámolóját, illetve a következő üzleti év gazdálkodására készített üzleti tervet (amiben a tagi kölcsön visszafizetése is szerepelt). Az adós korábbi ügyvezetőjének tanúvallomásából kitűnik, hogy egy testületi ülésen „elhangzott” a tagi kölcsön visszafizetése, pontosabban az, hogy „számítanak erre a pénzre”. Az ügyvezető ezzel ugyan „nem értett egyet”, de „úgy gondolta, az önkormányzat a tulajdonos, ezért vissza kell fizesse”.

Végül a határozat elvi tartalmát így határozta meg az ítélet: *„Önmagában nem alapozza meg a felszámolás alá került adós egyedüli tagjának árnyékvezetői szerepét a részére visszafizetett tagi kölcsönrel összefüggésben az adós üzleti tervének a tagi kölcsön éven belül tervezett visszafizetésére vonatkozó tartalma”*.

Az ítéletábra második határozatában említett „külső” hitelező kifejezés nem szerepel a jogszabály szövegében.¹⁰² Ennek ellenére érdemes lehet megvizsgálni azt, hogy kinek az érdekeit szeretné védeni a Cstv. 33/A. §-a, ugyanis a törvény 3. § (1) bekezdés c) pontja szerinti hitelezői körbe akár az adós tagja is beletartozhat. Véleményem szerint azonban a szabályozásnak – és ezzel együtt a jogalkalmazó bíróságoknak – inkább az ítéletábra által is említett „külső” hitelezők érdekeit kellene védenie és nem a tagi kölcsönt nyújtó és ezzel együtt feltételezhetően árnyékigazgatói pozíciót betöltő tag védelmére kellene összpontosítania.¹⁰³

A Kúria indokolásában az egyik érv arra alapult, hogy a tagi kölcsön visszafizetésének teljesítésére vonatkozó kérés a mellérendeltségen alapuló szerződéses jogviszonyon alapul és emellett társasági jogi keretek között a „kérés” nem fogható fel nyomásgyakorlásként az alperes részéről. A Cstv. 33/A. §-ában a „ténylegesen meghatározó befolyás” kifejezés szerepel, a törvénytörvény nem tartalmaz olyan szófordulatot, hogy „nyomásgyakorlás”. Meglátásom szerint ténylegesen meghatározó befolyást nyomásgyakorlás nélkül is lehet gyakorolni (például tagként az üzleti terv elfogadásával). Emellett a korábban bemutatott *common law* jogrendszerek megoldásaival ellentétben a „kérés” vagy az „utasítás” szó sem szerepelnek a törvényben.¹⁰⁴ Ezen két kifejezés között elmosódhatnak az átmenetek, e két tevékenység

¹⁰¹ Kúria Gfv.VI.30.521/2021/9. [37]

¹⁰² A szakirodalomban megjelenik a „külső” hitelező kifejezés. Lásd: DZSULA (2015): 98.

¹⁰³ A hitelező igény elsőbbségének iratlan normájáról és a tagi kölcsön kérdésköréről lásd: CSEHI (2015): 38. és DZSULA (2015): 98-99.

¹⁰⁴ A brit *Companies Act* szövegében az utasítás (*instruction*), míg az ausztrál *Corporations Act* szövegében a jóval enyhébb kívánság (*wish*) kifejezés (is) szerepel.

tényleges tartalma – valamint az, hogy ténylegesen meghatározó befolyás kifejtésére alkalmasak lehetnek-e – többnyire jogi státusztól függhet.

3.1.7.2. *Operatív, mindennapi döntések meghozatala*¹⁰⁵

Az I. r. alperes 2015-től a felszámolási ügy adósának tagja majd 2016-tól 2018-ig egyedüli tagja volt. 2015-től a tagsága mellett az adós ügyvezetője is volt. 2018-ban a tagi és ügyvezetői pozíciójában a második rendű alperes (a továbbiakban: II. r. alperes) váltotta. A II. r. alperes később, 2019-ben eladta üzletrészét egy romániai lakóhelyű vevőnek és az ügyvezetői tisztségéről lemondott, noha ezeket a változásokat már nem jegyezték be a cégnyilvántartásba.

Az felperes Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2019-ben kérelmezte az adós felszámolását lejárt esedékességű, meg nem fizetett 2 236 824 Forint adótartozás miatt. A felperes 11 359 804 Forint hitelezői igényt terjesztett elő.

Az I. r. alperesnek ugyan 2018-ban megszűnt az ügyvezető tisztsége, azonban ezután is elvégezte a cég működésével kapcsolatos operatív irányítói tevékenységet. Továbbra is árut rendelt, értékesített, kapcsolatot tartott a megrendelőkkel, valamint számlákat állított ki. Sőt, volt olyan követelés, amelyet az adós úgy egyenlített ki, hogy a teljesítéseket az I. r. alperes és élettársa bankszámlájáról utalták át.

A felperes keresetében – a Cstv. 33/A. §-a alapján – az alperesek felelősségének megállapítását kérte. Arra is hivatkozott, hogy az I. r. alperes – annak ellenére, hogy 2018-tól nem volt sem tag, sem ügyvezető – az adós nevében tevékenységet folytatott, ezért árnyékvezetőnek minősült. Az I. r. alperes ezt vitatta és emellett hangsúlyozta, hogy 2018-tól az adós munkavállalója volt. Szerinte *„tevékenységét raktáros, kereskedelmi vezető státusznak lehetne leírni”*. Indokként hozta fel azt is, hogy *„a beszállítók az adóst a korábbi kapcsolatra tekintettel hozzá kötötték, annak ellenére, hogy már tagi és ügyvezetői tisztséget sem töltött be”*.

Az elsőfokon eljáró bíróság megállapította mind az I. r. alperes, mind a II. r. alperes felelősségét. A törvényszék szerint az I. r. alperes az ügyvezető tisztsége megszűnése után tanúsított tevékenysége miatt árnyékvezetőnek minősült.¹⁰⁶ A törvényszék kiemelte, hogy a tanúvallomásokból kivehető, hogy a cégnyilvántartásban tagként és ügyvezetőként a II. r. alperest jegyezték be, a tényleges tulajdonosi pozícióba egy harmadik fél került. Az adós bankszámláját vezető bank szerint az I. r. alperes az ügyvezetői pozíciójának megszűnését követően is maga rendelkezett az adós bankszámlája felett. A hitelezői érdekeket az I. r. alperes

¹⁰⁵ Győri Ítéltábla Gf.II.20.145/2021/10.

¹⁰⁶ „A törvényszék az I. r. alperes árnyékvezetői tevékenysége megítélésakor kiemelt jelentőséget tulajdonított annak, hogy az adós működési létszakaszában az operatív, a cég irányítását, gazdasági tevékenységét megtestesítő döntéseket ő hozta meg.” II.Gf.20.145/2021/10 7.

azon magatartása sértette miszerint az adós számlaforgalmát nem a cégjegyzékben feltüntetett pénzügyi intézet számláján bonyolította, hanem egy másik – külföldi szolgáltatóval megkötött keretszerződés alapján létesített – bankszámlaszámot adott meg.

A másodfokon eljáró bíróság szerint az I. r. alperesfellebbezése alapos volt. Az ítélet tábla megítélése szerint az I. r. alperes nem volt árnyékvezetőnek tekinthető. Döntését az alábbi jogi indokokra alapozta:¹⁰⁷

- „a társaság működése során tényleges stratégiai döntéseket meghozó – és nem a mindennapos operatív, adminisztratív irányítást végző személy árnyékvezetői felelőssége vethető csak fel”,
- „az árnyékvezetőnek a döntéshozatalra kell tényleges, meghatározó befolyást gyakorolnia, nem pedig a meghozott döntések végrehajtására”.

Ezek alapján az ítélet tábla arra a végső következtetésre jutott, hogy az I. r. alperes az ügyvezető tisztsége megszűnése után az adós döntéseinek meghozatalára tényleges és meghatározó befolyást nem gyakorolt, csak a mindennapi irányító tevékenységét végezte.

Az ítélet tábla indokolásához kapcsolódóan feltehető a kérdés, hogy vajon hol van a határ a döntéshozatalra gyakorolt befolyás és az operatív, mindennapi döntések meghozatala között. Ugyanis, ha nincsen olyan személy, aki meghozza a társaság stratégia döntéseit, akkor ténylegesen mi alapján jár el az, aki a mindennapos operatív, adminisztratív irányítást végzi? Álláspontom szerint a tényállásból nem derült, hogy az I. r. alperes az áru rendelést, az értékesítést vagy a megrendelőkkel való kapcsolattartást mely személy stratégiai döntéseinek keretein belül végezte. Továbbá egy kellően megfontolt személy a „raktáros, kereskedelmi vezető” státusz árnyékában is ténylegesen meghatározó befolyást fejthet ki a döntések meghozatalára (például azon látszat mögé bújva, miszerint ő csupán végrehajtja azokat).

3.1.7.3. Aktív magatartás hiánya és a felelősségi szabály fordulatai¹⁰⁸

Az adós vezető tisztségviselője 2007-től 2016-ig az első rendű alperes (a továbbiakban: I. r. alperes), míg 2016-tól a II. r. alperes volt. Az adós felszámolási eljárás alatt állt 2019-től kezdődően. A felperes 3 940 794 Forint hitelező igényt jelentett be a felszámoló felé, ami egy meg nem fizetett fuvardíjból következett. A fizetése képtelenséggel fenyegető helyzet 2017-től volt megállapítható.

Az adós 2017-ben – már a fizetése képtelenséggel fenyegető helyzet beállta után – négy festményt vásárolt az I. r. alperestől összesen 14 700 000 Forint értékben. Az adós nevében a

¹⁰⁷ Győri Ítélet tábla Gf.II.20.145/2021/10. [43]

¹⁰⁸ Fővárosi Ítélet tábla 12.Gf.40.165/2023/11-II.

festmények adásvételi szerződéseit a II. r. alperes írta alá ügyvezetőként. Egy igazságügyi szakértői szakvélemény szerint a festmények valódi értéke csupán 250 000 Forint volt.

A törvényszék megállapította, hogy az I. r. alperes 2016-tól az adós árnyékvezetője volt, ugyanis az I. r. alperes a *„behajtó céggel tartotta a kapcsolatot az adós nevében, ő adta fel az adós nevében a felperes általi szállításra az adósi küldeményeket, a felszámolóbiztossal ő egyeztetett, mindig mindenhol ő járt el az adós nevében”*.

Az alperesek ellenkérelmükben vitatták az I. r. alperes árnyékvezetői mivoltát valamint a festmények értékét megállapító szakvéleményben foglaltakat. Azonban ítéletében az első fokon eljáró bíróság leszögezte, hogy az I. r. alperes 2016-tól az adós döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. Mindezek mellett a törvényszék rávilágított arra is, hogy a felelősség csak az általa megvalósított aktív magatartáson alapulhat, így passzív magatartások (például: a cégnyilvántartásba bejegyzett vezető tisztségviselő helyetti döntéshozatal hiánya, hitelezőkkel való tárgyalás kezdeményezésének hiánya) még nem okozhatják a hitelezői igények kielégítésének megghiúsulását.

A felperes fellebbezésének indokául a következőket hozta fel az I. r. alperessel szemben: *„azon aktív magatartása, amely szerint ő határozta meg, hogy az adós cég kivel létesítsen üzleti kapcsolatot, vagy az, hogy a házipénztárban lévő összegeket mikor és mire használja fel a cég, illetőleg, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet 2017. november 30-i bekövetkezését követően ő maga dönti el azt a stratégiai jelentőségű kérdést, hogy a hitelezők kielégítése vagy a cég reorganizációja helyett, egy teljesen észszerőtlen beruházást (festményvásárlását) hajtsa végre a cég, mind olyan operatív döntés volt, amely megalapozza a felelősségét”*.

A másodfokon eljáró bíróság szerint a fellebbezés nem volt alapos. Rávilágított, hogy a törvényszék helyesen állapította meg a tényállást, és abból okszerű következtetést vont le.

A felperes a fellebbezésében amellet érvelt, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésének második fordulatát, azaz a *„más okból megghiúsul”* törvényi tényállását valósítja meg a II. r. alperes azon magatartása, hogy nem tett eleget a beszámoló letétbe helyezési és közzétételi, illetve az iratok felszámoló részére történő átadási kötelezettségének. Az ítéletábla ezen érvelés kapcsán rámutatott arra, hogy a Kúria több esetben foglalt már arról állást, hogy a Cstv. 33/A. § (5) bekezdése nem egy újabb – az (1) bekezdéstől elkülönülő – felelősségi tényállásról rendelkezik, hanem az (1) bekezdésben megfogalmazott felelősségi tényállási elem vonatkozásban a bizonyítási teher megfordítását írja elő.

A másik fontos jogi indok szerint a felperes a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésének első fordulatára, a vagyonsökkenésre alapítottan nem kérte az I. r. alperes felelősségének megállapítását. Azonban a másodfokú bíróság szerint ugyanazt a magatartást (jelen esetben az

adós reorganizációja helyett festmények vásárlását) nem lehet az egyik vezetőnél vagyonsökkenést eredményezőként, a másik vezetőnél „*más okként*” minősíteni.

Az elsőfokon eljáró törvényszék megállapítása (és később az ítéletábra helybenhagyása) szerint csak a vezető (vagy az árnyékigazgató) aktív magatartása okozhatja a hitelezői igények meghíúsulását, passzív magatartás nem. Bár a bíróságok jogalkalmazási jogkörükön belül – és azt nem átlépve – hozták meg döntéseiket, attól véleményem szerint azzal is ok-okozati összefüggésben lehet a hitelezői igények meghíúsulása, ha egy személy valamely tevékenység mellőzése mellett dönt és így nem avatkozik közbe, fenntartja az aktuális helyzetet. Ezen megállapítás mellett szól az is, hogy valamely passzív magatartás vagy egy tevékenység elmulasztása miatt is csökkenhet az adós vagyona.¹⁰⁹

Ezenkívül a felperes lehetséges, hogy kissé kiszolgáltatott helyzetben van, amikor a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésekben foglalt felelősségi szabályok fordulataira (vagyonsökkenés és „más ok”) is figyelemmel kell lennie. A vizsgált ítéletben ugyanis pont amiatt nem találta alaposnak a bíróság a felperes keresetét, mivel az I. r. alperesnél csak a 33/A. § (1) egyik fordulata alapozottan kérte a felelősség megállapítását.

3.1.7.4. *Passzív ügyvezetés*¹¹⁰

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az első rendű alperes (a továbbiakban: I. r. alperes), mint az adós volt vezetője, míg a második rendű alperes (a továbbiakban: II. r. alperes), mint az adós döntésének meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorló személy az adós fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzete bekövetkezését követően vezetői feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembe vételével látták el és ezzel okozati összefüggésben a hitelező 153.002.198 forint összegű követelésének teljes mértékben történő kielégítése meghíúsulhatott.

Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolása szerint az adós ellen a felperes (Nemzeti Adó- és Vámhivatal) 2019. februárjában kezdeményezett felszámolási eljárást 106 671 759 Forint adótartozás miatt. A 2019. júniusában induló felszámolási eljárás során a felperes 153 200 198 Forint hitelező igényt jelentett be a felszámoló felé. Az I. r. alperes 2018-tól a felszámolás kezdetéig az adós vezető tisztségviselője és egyedüli tagja, míg a II. r. alperes az adóst ténylegesen irányító, valamint az adós döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorló személy volt (már 2016-tól).

¹⁰⁹ A Kúria összefoglaló véleménye is arra a jogi álláspontra helyezkedik, miszerint a hitelezők érdekeit sértő vagyonsökkenés megvalósulhat a vezető tisztségviselő felróható (szándékos vagy gondatlan) passzív magatartásával (mulasztás) is. Kúria összefoglaló vélemény (2016) 22-23.

¹¹⁰ Fővárosi Ítéletábra 11.Gf.40.169/2023/4.

A felperes, mint adóhatóság korábban jogkövetési vizsgálatot folytatott az adós ellen, amikor kiderült, hogy a II. r. alperes ellen több büntető eljárás is folyamatban volt,¹¹¹ amelyek során a II. r. alperes előzetes letartóztatásba került. Az ehhez kapcsolódó nyomozás során a II. r. alperes vallomást tett, amelyben úgy nyilatkozott, hogy ténylegesen ő látta el az adós ügyvezetői feladatait, ő adta az utasításokat, a többieket ő irányította.

A felperes a Cstv. 33/A. § (1) bekezdés második fordulata szerint kérte az I. r. alperes felelősségének megállapítását, míg a (2) bekezdés szerint a II. r. alperes, mint árnyékvezető felelősségének megállapítását.

A II. r. alperes az ellenkérelmében kérte a kereset elutasítását, amiben azzal védekezett, hogy a felperes hozta őt abba a helyzetbe a büntetőeljárás kapcsán, hogy ne tudjon eleget tenni a felszámoló irányában fennálló kötelezettségeinek. Az I. r. alperes védekezését arra alapozta, hogy az ügyvezető feladatokat ténylegesen nem ő látta el, így az adós irataival sem rendelkezett. Az elsőfokú bíróság szerint a vezető tisztségviselői feladatok „*el nem látása*” már önmagában sértette a hitelezők érdekeit. Indokolásában is arra is kitért a törvényszék, hogy maga az a tény, miszerint a cégjegyzékbe ügyvezetőként olyan személy került bejegyzésre, aki ezt a feladatát nem látta el már önmagában jogszabálysértő és sérti a hitelezők érdekeit.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az I. és a II. r. alperes is fellebbezett, amely során mindketten az eljárás felfüggesztése mellett érveltek. Azonban az ítélet tábla a fellebbezéseket nem találta alaposnak és rámutatott arra, hogy az I. r. alperesnek attól függetlenül ismernie kellett a kötelezettségeit, hogy ténylegesen nem ő látta el a vezető tisztségviselő feladatait.

Az előzőleg bemutatott jogesethez hasonlóan ezen ítélet esetén sem fejtett aktív magatartást az I. r. alperes, mégis megállapították a felelősséget. Itt azonban annyiban eltér a tényállás, hogy az I. r. alperes *de jure*, a cégjegyzékbe bejegyzett vezető tisztségviselőként járt el, így őt kötelezettségek terhelték (amiket az ítélet tábla szerint ismernie is kellett). A II. r. alperes ehhez hasonló kötelezettség elmulasztása szerinti felelősségének megállapítása mellett jelen jogesetnél nem tudnék érvelni, mivel a magyar jogszabályok szerint nem lehetne megállapítani. Ugyanis – a bemutatott brit szabályozási modellel ellentétben¹¹² – hazánk jogi szabályozásában a vezető tisztségviselőkre vonatkozó kötelezettségek nem terjednek ki általánosan az árnyékigazgatóra is.

¹¹¹ A Fővárosi Törvényszék előtt a II. r. alperes és 63 társa ellen bünszervezetben elkövetett különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt folyt büntető eljárás.

¹¹² A *Companies Act 2006* 170. szakasz (5) bekezdése szerint az általános kötelezettségek a társaság árnyékigazgatójára is vonatkoznak (akkor és annyiban, amennyiben és amennyire azok alkalmazhatók).

3.2. Értékelés – a bíróságok mérlegelési jogkörének szerepe

A két ország bírói gyakorlatát megvizsgálva és összevetve kimutatható az, hogy a jogalkotó mindkét szabályozási modellben inkább a bíróság mérlegelési jogkörét kívánta előtérbe mozdítani. Ezen szabályozási technika egyik előnye az, hogy időtálló, ugyanis az eredeti jogi norma a jövőben olyan tényállásokra is alkalmazható lesz (jogszabályváltoztatás nélkül is), amelyekre a jogalkotó talán nem is gondolt. Azonban ilyen módszert alkalmazva minden bizonnyal gyakori lesz az egyes bíróságok által hozott döntések közötti és a jogalkotó-jogalkalmazó viszonyában jelentkező inkonzisztencia.

Ezen ellentmondásokat azonban nehezen lehet egyszerre kezelni vagy feloldani. Hiszen amikor a törvényszövegben megfogalmazott generálklauzulákhoz kapcsolódóan további előírásokat vagy tesztek határoznak meg a bíróságok jogalkalmazási jogkörükben (például a jogalkalmazás egységesítésének céljából), akkor lehetséges, hogy pont a szabályok általános jellege sérül. Ha pedig sérül a szabályok általános jellege, akkor szűkülhet a tényállások köre, amikre alkalmazhatók lesznek. Így annak a veszélye is fennállhat, hogy a kialakított ítélkezési gyakorlat nincsen teljes mértékben összhangban a jogalkotó eredeti céljával.

A megvizsgált magyar ítéletek alapján megfigyelhető, hogy az árnyékigazgató pozíciójához a „nyomásgyakorlás” kifejezését is hozzátársította a Kúria. A Győri Ítélőtábla indokolása szerint pedig a mindennapi, operatív irányítást el kell különíteni a stratégiai döntéshozataltól. És emellett az is fontos kitétel, hogy az árnyékigazgatónak a döntések meghozatalára kell befolyást gyakorolnia és nem azok végrehajtására. A Fővárosi Ítélőtábla helyben hagyta az elsőfokú bíróság azon érvelését, miszerint csak az árnyékigazgató aktív magatartása okozhatja a hitelezői igények megghiúsulását.

A tárgykörben született Kúria összefoglaló véleményéhez hasonló dokumentumokra mindenképpen szükség van, ugyanis iránytűként szolgálhatnak a jogalkalmazó bíróságok számára.¹¹³ Emellett meglátásom szerint – a brit joggyakorlatban megjelenő három „director” fogalom elemzésénél leírtakhoz hasonlóan (3.1.2 pont) – ítélkezésük során kellő figyelmet kell fordítaniuk a jogalkotó eredeti szándékára és ügyről ügyre egyedileg kell megvizsgálniuk az összes körülményt a magyar bíróságoknak is.

¹¹³ Azonban az is megfigyelhető, hogy az utóbbi években az összefoglaló véleményén tartalmával nem egyező döntés is született az ítélkezési gyakorlatban. Lásd: 12.Gf.40.165/2023/11-II. Fővárosi Ítélőtábla, passzív magatartás kérdésköre.

3.3. De lege ferenda javaslatok

Habár a generálklauzulán alapuló szabályozási módszer miatt a jogalkalmazó bíróságok gyakorlata alakítja a jogintézmény fő irányát – és így az esetleges de lege ferenda javaslatok valamelyest megtörik az általános szabályokat – mégis úgy gondolom, hogy az ezen részben foglaltak hozzájárulhatnak az árnyékigazgatók hatékonyabb kontrolljához.

Több magyar szakirodalmi álláspont szerint¹¹⁴ az árnyékigazgatóra vonatkozó felelősségi szabályokat a Ptk.-nak kellene tartalmaznia, mivel a jelenlegi szabályozási megoldás túlságosan széttagolt és diszharmonikus. Ezzel szemben persze akad olyan szakmai vélemény is, miszerint a Cstv. 33/A. §-a és a Ctv. 118/B. §-a teljes mértékben szükségtelen, mivel a Ptk. kielégítően szabályozza a kérdéskört a deliktualis felelősség szabályaival.¹¹⁵ Véleményem szerint a felelősségi szabályok egységes vagy szétszórjt jogforrási elhelyezésének problémájánál sokkal fontosabb az, hogy a tárgyalt felelősségi tényállás alapján a bíróságok valóban felelősségre tudják vonni a gazdasági szempontból káros tevékenységet végző személyeket. Jelenleg a Ptk. mint polgári jogi kódex megteremti a felelősségi norma jogalapját, míg a Cstv. és a Ctv. tartalmazzák a speciális szabályokat. Mindez következik a társasági jog komplexitásából,¹¹⁶ valamint a több jogágit körülölelő – Eörsi Gyula által megfogalmazott – keresztülfekvő jellegéből.¹¹⁷

Meglátásom szerint a Cstv. 33/A. § és a Ctv. 118/B. § jelenlegi kettő „fordulatos” megoldása (vagyoncsökkenés és „más ok”) helyett – a hitelezők szempontjából sokkal kedvezőbb módon – csupán annak a fennállása is elég lenne a vezető tisztségviselők (és az árnyékigazgatók) felelősségének megállapításához, ha a felperes bizonyítja azt, hogy a vezető tisztségviselők (árnyékigazgatók) a feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezzel okozati összefüggésben a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése megghiúsulhat. Ugyanis a felperes szempontjából lényegtelen az, hogy a vezető tisztségviselők feladatellátásának nem megfelelő volta és a követelések kielégítésének megghiúsulása közötti oksági láncba a vagyoncsökkenés vagy éppen a „más ok” láncszeme került-e be. Emellett a kialakított bírói gyakorlat alapján az említett törvényi szakaszok tartalmazhatnának egy-egy exemplifikatív listát a hitelezői érdekeket figyelmen kívül hagyó tevékenységekről, annak érdekében, hogy a potenciális felperesek könnyebben tudják azonosítani a velük szemben

¹¹⁴ BARSÍ (2021): 241. és TÖRÖK (2015): 409-410.

¹¹⁵ SÁRKÖZY (2016): 10.

¹¹⁶ SÁRKÖZY (2001): 390.

¹¹⁷ MISKOLCZI-BODNÁR (2001): 3-8.

megvalósuló azon magatartásokat, amelyek a vizsgált felelősségi alakzat alapjául szolgálhatnak.

Habár az eltiltás szabályai nem kapcsolódnak szorosan a dolgozatomban vizsgált tárgykörhöz, mégis úgy vélem, hogy a jogalkotónak a Ctv. 9/B., 9/C. és 9/D. §-ainak alkalmazhatóságát lehetővé kéne tennie az árnyékigazgatói pozíciót betöltő személyekre vonatkozóan is. Hiszen ugyanúgy a vállalati szektorba vetett társadalmi bizalmat erősítené az, ha az ilyen árnyékban megbújó, hitelezők érdekeit sértő személyek eltiltása is lehetséges lenne a jogszabályok alapján.

4. Konklúzió

Véleményem szerint a jogalkotónak a hitelezők érdekvédelmére nagyobb hangsúlyt kellene fektetnie. Jóllehet nehéz feladat olyan szabályozást kialakítani, ami a társaság hitelezőinek érdekeit kellő mértékben előtérbe helyezi amellet, hogy nem ró aránytalanul terhes kötelezettségeket a vezető tisztségviselőkre, de mégis úgy gondolom, hogy a jogalkotónak több figyelmet kellene fordítania a következőkre:

- a hitelezők szempontjából a Cstv. felelősségi szabályait illetően is az *egylépcsős* perindítás lenne kedvező, hiszen a jelenlegi rendszerben igényeiket két további perben (megállapítás, majd marasztalás) tudják csak érvényesíteni úgy, hogy ekkora már túl vannak egy felszámolási eljárason is, amelynek a költségei részben rájuk hárultak¹¹⁸ (és még csak ki sem elégítették a követeléseiket);
- a *Gfv.VI.30.521/2021/9.* számú ítéletnél leírtakhoz kapcsolódva érdemes lenne felülvizsgálni azt, hogy a jogszabályok hogyan védhetnék jobban a „külső” hitelezőket, ugyanis meglátásom szerint az adós gazdálkodó szervezeten kívül álló harmadik személyek érdekei előbbre valóbbak mint az adós – esetlegesen még tagi kölcsönt is folyósító – tagjának az érdekei;
- lehetséges, hogy túlságosan gyengíti a hitelezők perbeli érdekérvényesítési képességét az, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésekben foglalt felelősségi szabályok fordulataira (vagyoncsökkenés és „más ok”) is figyelemmel kell lenniük, véleményem szerint a felperest segítené az, ha csupán azt kellene bizonyítania, hogy a vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) magatartásával okozati összefüggésben a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése megghiúsulhat.

¹¹⁸ BODZÁSI (2016)

Mivel a brit megoldáshoz hasonlóan a magyar jogszabályok is a bíróságok mérlegelési jogkörére bízzák az árnyékvezetői lét megítélését, így fontosnak tartom idézni Barsi József már korábban is hivatkozott tanulmányából a következő sorokat: „[v]alószínűsítem, hogy a bírói gyakorlatra vár sok kérdés megválaszolása, többek között annak kidolgozása is, hogy a bejegyzett vezető es árnyékvezető kötelezettségei mennyiben azonosak vagy miben különbözhetnek egymástól, es ennek a megállapítandó felelősség szempontjából milyen jelentősége van”.¹¹⁹ Így a jelenlegi szabályozási koncepcióban – egy esetleges későbbi jogszabályváltoztatásig – mindenféleképpen a bíróságokra vár az a feladat, hogy jogalkalmazási tevékenységükkel megformálják a magyar *shadow director*-t, az árnyékigazgatót.

A dolgozatom 3.1 pontjában bemutatott jogesetekben megfogalmazott elvi tételek fejlődési ívéből jól kivehető az, hogy az ítélkezés során idővel nagyobb figyelmet kapott az egyedi mérlegelés kívánalma, a jogalkotó eredeti szándékának figyelembevétele és az objektivitás igénye. Bár az Egyesült Királyságban a bíróságok kiemelt szerepe a jogrendszeri sajátosságokból ered, mégis úgy gondolom, hogy a magyar bíróságok is a javukra fordíthatják a brit precedens tapasztalatait azzal, ha a felelősségi szabályok alkalmazásakor jobban előtérbe helyezik a jogintézmény funkcióját és a jogalkotó eredeti akaratát.

¹¹⁹ BARSÍ (2021): 241.

5. Irodalomjegyzék

5.1. Felhasznált jogszabályok

Companies Act 2013, India

Companies Act 2008, Dél-afrikai Köztársaság

Companies Act 2006, Egyesült Királyság

Corporations Act 2001, Ausztrália

Companies Act 1990, Írország

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról

2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról

1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról

5.2. Felhasznált bírói döntések

Holland v Revenue & Customs Commissioners 2010

Ultraframe (UK) Ltd v Fielding 2005

Secretary of State for Trade and Industry v Deverell 2001

Re Kaytech International plc 1999

Secretary of State for Trade and Industry v Tjolle & Ors 1998

Re Hydrodan (Corby) Ltd 1994

Kúria Gfv.III.30.428/2023/5.

Kúria Gfv.III.30.114/2023/3.

Kúria Gfv.III.30.416/2022/6.

Kúria Gfv.VI.30.521/2021/9.

Kúria Gfv.VI.30.461/2021/7.

Kúria Gfv.VI.30.042/2021/7.

Kúria Gfv.VI.30.425/2021/5.

Kúria Gfv.VII.30.194/2020/9.

Kúria Gfv.VII.30.517/2018/6.

Debreceni Ítéltábla Gf.IV.30.156/2021/8.

Debreceni Ítéltábla Gf.IV.30.403/2019/7.

Fővárosi Ítéltábla 12.Gf.40.165/2023/11-II.

Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.221/2023/7.

Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.023/2023/7.

Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.286/2023/5.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.212/2023/5.
Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.253/2023/4.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.174/2023/4.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.169/2023/4.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.247/2022/9.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.100/2022/8.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.287/2022/4.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.259/2022/4.
Fővárosi Ítéltábla 12.Gf.40.371/2022/3-II.
Fővárosi Ítéltábla 12.Gf.40.105/2021/6.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.079/2021/6.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.046/2021/4.
Fővárosi Ítéltábla 12.Gf.40.129/2021/3.
Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.304/2020/10.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.201/2020/8.
Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.290/2020/7.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.092/2020/6.
Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.324/2019/8/II.
Fővárosi Ítéltábla 12.Gf.40.038/2019/8-II.
Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.606/2018/9.
Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.738/2018/5/II.
Győri Ítéltábla Gf.II.20.032/2023/6/I.
Győri Ítéltábla Gf.II.20.040/2022/4.
Győri Ítéltábla Gf.II.20.145/2021/10.
Győri Ítéltábla Gf.II.20.125/2021/7.
Győri Ítéltábla Gf.II.20.239/2019/12/I.
Győri Ítéltábla Gf.IV.20.009/2019/3/I.
Pécsi Ítéltábla Pf.V.20.068/2022/4.
Szegedi Ítéltábla Gf.III.30.018/2023/7-II.
Szegedi Ítéltábla Gf.III.30.145/2023/6.
Szegedi Ítéltábla Gf.III.30.253/2020/4.
Szegedi Ítéltábla Gf.III.30.151/2023/4.

Budapest Környéki Törvényszék 14.G.40.050/2022/43.
 Budapest Környéki Törvényszék 8.G.40.035/2020/171-I.
 Budapest Környéki Törvényszék 14.G.40.412/2020/91.
 Budapest Környéki Törvényszék 8.G.40.479/2019/79-I.
 Budapest Környéki Törvényszék G.40099/2018/28.
 Budapest Környéki Törvényszék G.40755/2016/189
 Debreceni Törvényszék 11.G.40.130/2020/70.
 Fővárosi Törvényszék 37.G.40.409/2022/55/II.
 Fővárosi Törvényszék 7.G.41.826/2022/33-I.
 Fővárosi Törvényszék 7.G.42.333/2022/28-I.
 Fővárosi Törvényszék 10.G.42.128/2022/15-II.
 Fővárosi Törvényszék G.40633/2020/51.
 Fővárosi Törvényszék 18.G.42.076/2020/33-I.
 Fővárosi Törvényszék 19.G.40.275/2017/100-I.
 Nyíregyházi Törvényszék 13.G.15-18-040.141/53/II.
 Székesfehérvári Törvényszék 22.G.40.094/2022/49.
 Székesfehérvári Törvényszék 17.G.40.063/2017/109.
 Szolnoki Törvényszék 25.P.20.963/2021/20.
 Veszprémi Törvényszék 1.G. 40.047/2019/68.
 Veszprémi Törvényszék 14.G.40.035/2020/50/I.
 Veszprémi Törvényszék 3.G.40.026/2021/33/I.

5.3. Felhasznált szakirodalom

- „A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye. A Kúria Polgári Kollégiuma, Joggyakorlat-elemző Csoport, 2016.El.II.JGY.G.2.
- AUER Ádám (2019): Ügyvezetési tevékenység. In DÚL János – LEHOCZKI Zóra Zsófia – PAPP Tekla – VERESS Emőd szerk.: *Társasági Jogi Lexikon*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- BARSI József (2021): *The "Shadow Director" - Az Árnyékvezető a Magyar Joggyakorlatban*. Iustum Aequum Salutare Iustum Aequum Salutare XVII. 2021. 1. pp. 221–241.
- BARTA Judit – MAJOROS Tünde (2017): A bírói gyakorlat szerepe a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének hitelezőkkel szembeni felelőssége körében. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXXV, pp. 187–201.

- BARTA Judit – BARZÓ Tímea – CSÁK Csilla szerk. (2018): *Magyarázat a kártérítési jogról*. Budapest, Wolters Kluwer Kft.
- BODZÁSI Balázs (2016): *A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre*. *Gazdaság és Jog*, 2013/6., 8-14.
- BREHÓSZKI Márta (2008): *Mennyire korlátolt a jogi személy gazdasági társaságok tagjainak felelőssége? A felelősség-áttörés hazánkban és a "lepelátszúrás" doktrínája az Amerikai Egyesült Államokban*. (PhD. értekezés) Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Jog-és Államtudományi Doktori Iskola, Budapest.
- CASSIM, Rehana (2021): *A Comparative Analysis of the Identification of De Facto and Shadow Directors in South Africa, the United Kingdom and Australia*. University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series No. 2021-08.
- CSEHI Zoltán (2015): A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének alapjai és iránya az új Polgári Törvénykönyv alapján. In CSEHI Zoltán – SZABÓ Marianna szerk.: *A vezető tisztségviselő felelőssége*. Budapest, Wolters Kluwer Kft.
- DZSULA Marianna (2015): A vezető tisztségviselő felelőssége a cégtörvény alapján. In CSEHI Zoltán – SZABÓ Marianna szerk.: *A vezető tisztségviselő felelőssége*. Budapest, Wolters Kluwer Kft.
- FEKETE Balázs (2015): A jogösszehasonlítás magyarországi történetének és alkalmazásának alapkérdései. In JAKAB András – MENYHÁRD Attila szerk.: *A jog tudománya*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó.
- FÉZER Tamás (2010): Kárfelelősség a társasági jogban. In FÉZER Tamás szerk.: *A kártérítési jog magyarázata*. Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- FUGLINSZKY Ádám (2015): *Kártérítési jog*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- JAMIESON, Neil – HUGHES, Kelly (2012): *The identification of shadow directors under English law: what guidance might Buzzle provide?* Butterworths Journal of International Banking and Financial Law, pp. 364-366.
- JUHÁSZ László (2016): *A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve I-II*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- KELEMEN Katalin (2018): "A common law jogrendszerek" In JAKAB András - FEKETE Balázs szerk.: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogösszehasonlítás rovat, rovat szerkesztő: FEKETE Balázs) <http://ijoten.hu/szocikk/a-common-law-jogrendszerek> (Letöltve: 2024.03.27.)

- KISFALUDI András (2007): *Társasági jog*. Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- KISFALUDI András – PETHŐNÉ KOVÁCS Ágnes – SIMON István (2008): A gazdasági társaságok közös szabályai. In KISFALUDI András – SZABÓ Marianna szerk.: *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve*. Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- KRAAKMAN, Reiner – ARMOUR, John – DAVIES, Paul – ENRIQUES, Luca – HANSMANN, Henry – HERTIG, Gerard – HOPT, Klaus – KANDA, Hideki – ROCK, Edward (2009): *The Anatomy of Corporate Law (2nd ed.)*. Oxford University Press.
- MOHAI Máté (2017): *Felelősség és helytállási kötelezettség a társaságok jogában*. (PhD. értekezés) Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Pécs.
- MOORE, Colin R (2016): *Obligations in the Shade: The Application of Fiduciary Directors' Duties to Shadow Directors*. Legal Studies, Vol. 36 No. 2, 2016, pp. 326-353.
- MISKOLCZI-BODNÁR Péter (2001): *Társasági jog a Ptk.-ban*. Gazdaság és Jog, 2001/1., 3-8.
- MISKOLCZI-BODNÁR Péter (2017): *Felelősség és helytállás*. Glossa Iuridica, 2017/1-2., 111-145.
- MUTHA, Samraddhi (2023): *Role of shadow directors*. Indian Journal of Integrated Research in Law, 3(3).
- NAGY BARNA Krisztina (2019): Felszámolási eljárás In DÚL János – LEHOCZKI Zóra Zsófia – PAPP Tekla – VERESS Emőd szerk.: *Társasági Jogi Lexikon*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- NOCHTA Tibor (2005): *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban*. Budapest – Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- PÁL Előd (2023): *A gazdasági társaság vezetőtisztségviselőjének polgári jogifelelőssége a román és a magyar társasági jogban*. (PhD. értekezés) Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Debrecen.
- PAPP Tekla (2018): A jogi személy – I. fejezet. In BARZÓ Tímea – PAPP Tekla szerk.: *Civilisztika I. Általános tanok – Személyek joga – Szellemi alkotások joga*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- SÁRKÖZY Tamás (2001): *A magyar társasági jog Európában*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- SÁRKÖZY Tamás (2016): *A Ptk. jogi személy könyve esetleges felülvizsgálatáról*. Gazdaság és Jog, 2016/7-8.

- SZABÓ Patrik (2023): *Mennyiben precedensrendszer a korlátozott precedensrendszer? – Gondolatok a korlátozott precedensrendszerrel kapcsolatos néhány kérdést illetően.* Polgári jog. 8. 9-10.
- TORMA András (2013): A nemzetgazdaság igazgatása. In LAPSÁNSZKY András szerk.: *Közigazgatási jog – Fejezetek szakigazgatásaink köréből II. kötet, Gazdasági közigazgatás, infrastruktúra igazgatás.* Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- TÖRÖK Tamás (2015): *Felelősség a társasági jogban* – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben. Budapest, HVG Lap- és Könyvkiadó
- WITNEY, Simon (2016): *Duties owed by shadow directors: closing in on the puppet masters?* Journal of Business

6. Melléklet

1. Táblázat – Az árnyékigazgató megjelenése különböző országok jogrendszereiben

(Forrás: saját szerkesztés)

Ország	Eredeti normaszöveg	Szerepel a <i>shadow director</i> kifejezés a jogszabályban?	A <i>shadow director</i> fogalmának magyar fordítása
Egyesült Királyság	<i>Companies Act 2006</i> 251 “Shadow director” (1) In the Companies Acts “shadow director”, in relation to a company, means a person in accordance with whose directions or instructions the directors of the company are accustomed to act.	Igen.	A <i>shadow director</i> egy olyan személy, akinek iránymutatásai és utasításai szerint szoktak cselekedni a társaság igazgatói.
Írország	<i>Companies Act 1990</i> Shadow directors. 27. - (1) Subject to subsection (2), a person in accordance with whose directions or instructions the directors of a company are accustomed to act (in this Act referred to as “a shadow director”) shall be treated for the purposes of this Part as a director of the company unless the directors are accustomed so to act by reason only that they do so on advice	Igen.	A <i>shadow director</i> egy olyan személy, akinek iránymutatásai és utasításai szerint szoktak cselekedni a társaság igazgatói.

Ország	Eredeti normaszöveg	Szerepel a <i>shadow director</i> kifejezés a jogszabályban?	A <i>shadow director</i> fogalmának magyar fordítása
	given by him in a professional capacity.		
Ausztrália	<i>Corpoorations Act 2001 Sect 9AC</i> Meaning of director (1) A director of a company or other body is: (b) unless the contrary intention appears, a person who is not validly appointed as a director if: (ii) the directors of the company or body are accustomed to act in accordance with the person's instructions or wishes (excluding advice given by the person in the proper performance of functions attaching to the person's professional	Nem.	Egy társaság vagy más szervezet igazgatója az a személy is, akit nem neveztek ki érvényesen igazgatónak, ha a társaság vagy a más szervezet igazgatói ezen személy utasításai vagy kívánságai szerint szoktak eljárni.

Ország	Eredeti normaszöveg	Szerepel a <i>shadow director</i> kifejezés a jogszabályban?	A <i>shadow director</i> fogalmának magyar fordítása
	capacity or their business relationship with the directors or the corporation).		
India	<i>Companies Act 2013</i> Section 2(59) “officer” includes any director, manager or key managerial personnel or any person in accordance with whose directions or instructions the Board of Directors or any one or more of the directors is or are accustomed to act.	Nem.	A <i>tisztségviselő</i> fogalma magában foglalja bármely olyan igazgatót, vezetőt vagy kulcspozícióban lévő vezetőt, illetve személyt, akinek utasításai vagy iránymutatásai szerint szokott cselekedni az igazgatótanács vagy az igazgatók közül egy vagy több igazgató.
Dél-afrikai Köztársaság	<i>Companies Act 71 of 2008</i> “director” means a member of the board of a company, as contemplated in section 66, or an alternate director of a company and includes any person occupying the	Nem.	<i>Igazgatónak</i> minősül minden olyan személy, aki igazgatói vagy helyettes tisztséget tölt be, függetlenül

Ország	Eredeti normaszöveg	Szerepel a <i>shadow director</i> kifejezés a jogszabályban?	A <i>shadow director</i> fogalmának magyar fordítása
	position of a director or alternate director, by whatever name designated.		attól, hogy milyen néven nevezik.